

НОВЫ ЧАС



ІРЫНА ЖЫХАР

Стар. 4

ЁСЦЬ КАМАНДА ПА ЎСЁЙ СІСТЭМЕ БРАЦЬ І АСУДЖАЦЬ

Герой інтэрв'ю Аляксандр змог пазбегнуць арышту і выгандлеваць сабе штраф толькі таму, што мае юрыдычную адукацыю і практыку

Стар. 6

ВЕНГЕРСКИ СІНДРОМ

Журналіст «НЧ» Алег Новікаў размаўляе з будапешцім палітолагам Міклшам Базачам

Стар. 13

КАЛЯНДАРНЫ ГОД

Стар. 14



ЧЫТАЙЦЕ
Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ!

РАСКОЛАТАЕ ГРАМАДСТВА

Нарыс Сяргея Нікалюка
з цырку «Азбука паліталогіі»

3 НАГОДЫ

З ВЕРАЙ У ДЫРЭКТЫВУ

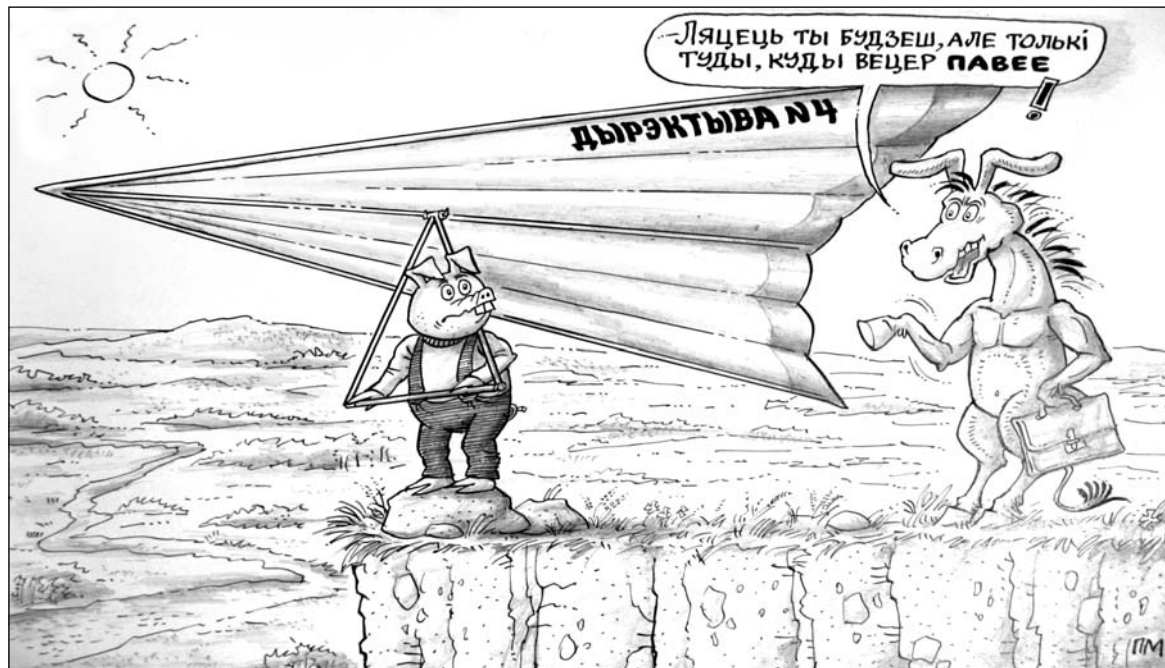
Вольга ХВОІН

У апошні дзень 2010 года была падпісаная дырэктыва № 4 «Аб развіцці прадпрымальніцкай ініцыятывы і стымуляванні дзелавой актыўнасці ў Рэспубліцы Беларусь», якую чакалі прадстаўнікі бізнэсу. Намеснік міністра эканомікі Андрэй Тур заявіў, што «гэта палітычны дакумент, які вызначае стратэгічную мэту і рух да яе». Але, па завядзёнцы беларускай палітыкі, незваротныя рашэнні бываюць рэдка.

«Па сутнасці, гэта праграмны дакумент, накіраваны на далейшую лібералізацыю эканомікі і разнаплановае дзелавой ініцыятывы, стварэнне спрыяльных умоў для дынамічнага і ўстойлівага развіцця Рэспублікі Беларусь», — гаварылася ў афіцыйным паведамленні пасля падпісання дырэктывы.

Дакумент мае дзевяць раздзелаў, «кожны з якіх сфакусаваны на ўхіленні наяўных бар'ераў, з якімі сутыкаюцца суб'екты прадпрымальніцкай дзейнасці». Галоўныя задачы гучаць так: забяспечыць далейшае развіццё добрасумленнай канкурэнцыі суб'ектаў прадпрымальніцкай дзейнасці незалежна ад формы ўласнасці; ствараць умовы для бесперашкоднага ажыццяўлення прадпрымальніцкай дзейнасці; ліквідаваць залішняе адміністрацыйныя бар'еры пры ўзаемадзеянні паміж дзяржаўнымі органамі і юрыдычнымі асобамі, грамадзянамі; завяршыць гарманізацыю падатковай сістэмы Беларусі з дзеючымі ў еўрапейскіх краінах.

А таксама надаць падатковаму заканадаўству характар, стымулю-



ючы добрасумленнае выкананне падатковых абавязальніцтваў і дзелавую ініцыятыву, кантрольнай (нагляднай) дзейнасці папераджальны характар; удасканаліць інфраструктуру і сістэму фінансавання малога прадпрымальніцтва; пазбегнуць залішняга рэгулявання рынку працы; сфармаваць правую базу, стымулюючую развіццё механізмаў дзяржаўна-прыватных партнёрстваў; забяспечыць адназначнае прававое рэгуляванне і стабільнасць заканадаўства, якія рэгулююць прадпрымальніцкую дзейнасць.

Ацэнкі экспертаў у эфектыўнасці выканання праграмных пунктаў дакумента разыходзяцца. Так, старшыня праўлення Асацыяцыі малога і сярэдняга бізнэсу Сяргей Балыкін мяркуе, што галоўная вартасць дырэктывы № 4 складаецца ў тым, што ўпершыню на дзяржаўным узроўні прызнана наяўнасць праблем у бізнэсе, яны сістэматызаваны і выкладзены ў выглядзе нейкага плану дзеянняў. «Аднак варта адзначыць, што падобнага кшталту дакументы

неабходна было прымаць гадоў 10–15 таму. Дырэктыва хоць і добрая, але запазнілася», — цытуе Сяргея Балыкіна БелаПАН.

Кіраўніцтва Беларусі доўгія гады імкнулася захоўваць у сваёй аснове бюракратычную сістэму кіравання эканомікай, а асобныя крокі хіба што толькі змякчалі нагрузку на бізнэсоўцаў. І цяпер рэзкі разварот у супрацьлеглы бок выглядае даволі міфічным. Да таго ж не трэба забывацца, што фарманне сапраўднага сярэдняга класа, які не залежыць ад кантрактаў і працадаўцаў, не спрыяе стабільнасці аўтарытарнай сістэмы.

Дырэктар юрыдычнай кампаніі «Элайнс Груп» Уладзімір Нямашны гаворыць, што бачнага эфекту ад дырэктывы № 4 можна чакаць не раней чым праз год-паўтара. Па словах эксперта, дырэктыва як нарматыўны акт не з'яўляецца актам заканадаўства ў правапрымяняльным сэнсе і толькі вызначае кірункі развіцця нарматворчасці і дзяржаўнай эканамічнай палітыкі. Сама па сабе яна «не ўносіць змены ў наяўныя нарматыўныя

акты і не ўсталёўвае самастойных правіл, якія мусяць ужывацца суб'ектамі гаспадарання, і не вызначае якія-небудзь пэўныя тэрміны для ўкаранення тых новаўвядзенняў, якія ёю апавяшчаюцца», — заявіў Нямашны ў інтэрв'ю інтэрнэт-парталу «Тэлеграф».

Увогуле, актыўныя размовы вакол дырэктывы № 4 «Аб развіцці прадпрымальніцкай ініцыятывы і стымуляванні дзелавой актыўнасці ў Рэспубліцы Беларусь» крыху падобныя на спробу прадэманстраваць панацею ад хвароб, якія спараджае не толькі бюракратычны апарат. Падзеі 19 снежня і цягам наступных тыдняў моцна падмачылі і без таго не пазітыўную рэпутацыю беларускай дзяржавы. Еўрасаюз даў негатывную ацэнку кіраўніцтву краіны, вядучага размовы аб увядзенні эканамічных санкцый. Некаторыя краіны ЕС, як, напрыклад, Нідэрланды, настроены ў гэтым плане рашуча. Разам з тым, па выніках дыскусіі ў Еўрапейскім парламенце па беларускаму пытанню чыноўнікі ЕС дамовіліся наконт санкцый

у адносінах да ўладаў, але не да беларускага народа.

«Мы павінны адраагаваць хутка і прапарцыйна, але зрабіць гэта без ізаляцыі беларусаў. Нашы дзеянні павінны быць накіраваныя супраць тых, хто вінаваты ў парушэннях, але не супраць простых людзей, — заявіў еўракамісар па пытаннях пашырэння і Еўрапейскай палітыкі добрасудства Штэфан Фюле, і дадаў: — Еўрасаюз мусіць адкрыць каналы прамой дапамогі НДА, СМІ і студэнтам, а таксама спрасіць для беларусаў магчымасці паездак у ЕС». Для ўладаў пакуль гучаць папярэджанні аб візавых санкцыях, што ёсць «пытаннем некалькіх дзён, а не тыдняў».

Хутчэй за ўсё, махавік рэпрэсій небудзе спыненыягам бліжэйшых дзён (інакш для чаго такі размах) і Беларусь апынецца не ў месцы пацяплення на заходнім фронце, а акурат у чарговым ледавіковым пельдзе. Не трэба забывацца, што ў парадку дня застаецца М'ягкі саюз з Расіяй і Казахстанам, які адкрывае рынак для тавараў з гэтых краін і, натуральна, з Кітаю. Што лагічна запатрабуе ад айчынных вытворцаў і якасці, і паваротлівасці, каб вытрымліваць канкурэнцыю на ўнутраным і знешнім рынку.

Спачатку рэсурсы для функцыянавання беларускай эканамічнай мадэлі (якую ўжо ахрысцілі НЭПам) можна будзе атрымаць за кошт новых умоў пастаўкі-перапрацоўкі расійскай нафты. Аднак асноўнымі спажыўцамі прадуктаў беларускіх НПЗ акурат з'яўляюцца краіны ЕС, каля 80% беларускіх нафтапрадуктаў ідуць у прыбалтыйскія парты. Таму, калі рашэнне аб эканамічных санкцыях з боку ЕС усё ж будзе прынятае, нафтавы экспарт можа падкасіць і без таго слабія пазіцыі гандлёвага балансу. А Расія ў адказ не праміне скарыстацца палітычнымі і эканамічнымі наступствамі ўступлення Беларусі ў адзіную эканамічную прастору.

ФАКТЫ, ПАДЗЕІ, ЛЮДЗІ

▶ СУСТРЭЧА

ВЫЗВАЛІЦЬ УСІХ

Міжнародны сакратар Сацыял-дэмакратычнай партыі Германіі (СДПГ) Ахім Пост і прадстаўнік офіса партыі па палітыцы бяспекі Франц Данер 12 снежня сустрэліся з беларускімі журналістамі.

Немецкія сацыял-дэмакраты выказалі сваю вялікую заклапочанасць падзеямі, што адбыліся пасля выбараў і рашуча асудзілі прымяненне гвалту.

Асабліва яны занепакоены затрыманнем лідараў апазіцыі,

абыходжаннем з іншымі прадстаўнікамі грамадзянскай супольнасці, несціхаючай хваляй ператрусаў на офісах рэдакцый і кватэрах журналістаў. Найпершы прырытэт для СДПГ, адзначылі парламентарыі, — вызваленне ўсіх затрыманых. «Патрабаванне аб вызваленні ўсіх палітычных зняволеных мы давядзем да МЗС Беларусі», — адзначыў Франц Данер.

Па словах Ахіма Поста, СДПГ сочыць за лёсам свайго партыйнага калегі, беларускага палітыка Мікалая Статкевіча каля 10 гадоў, а цяпер падтрымлівае сувязь з яго дочкамі. Пост назваў Статкевіча «моцным палітычным байцом».

▶ ПРАВА ЧАЛАВЕКА

ВЯЗНЯЎ АНКЕТУЮЦЬ

Алена ВАРАЖБЕЙ

Праваабаронцы рыхтуюць аналіз масавых парушэнняў правоў людзей, затрыманых 19 снежня. Людзі сведчаць пра гэтыя факты ў адмыслова распрацаваных анкетах.

Ідзе збор інфармацыі пра тое, што адбылося з людзьмі пасля разгону акцыі. «Бо пакуль збольшага ўсё грунтуецца на эмоцыях, — адзначыў юрыст асветніцкай установы «Цэнтр прававой трансфармацыі» Аляксей Казлюк. — Але нам патрэбны факты, каб рабіць высновы і данесці іх да пракуратуры, Канстытуцыйнага суда, міжнароднай супольнасці. Таму што сітуацыя надзвычай паказальная. Вельмі шмат арыштаў і вельмі шмат людзей звяртаюцца па дапамогу. Яны пакідаюць нам інфармацыю пра тое, што адбылося з імі. І наша справа — сабраць такія сведчанні. Адпаведна, з гэтых фактаў мы можам рабіць сістэмны аналіз».

Анкета падзелена на некалькі частак. Яна прысвечана абставінам затрымання, умовам судовага працэсу і ўтрымання ў ізалятарх.

Самыя брутальныя факты абыходжання з людзьмі — гэта збіццё пры затрыманні. Відавочцы кажуць, што найбольш лютавалі тыя спецазаўцы, у каго на шчытах былі арлы. Яны ж ладзілі «калідор» для людзей, якіх саджалі ў аўтазак. І калі тыя праходзілі, іх збівалі з абодвух бакоў.

З-за таго, што было шмат затрыманых, месца ў мінскіх ізалятарх хапіла не ўсім. Таму ночы перад судом людзі правялі ў аўтазаках без ежы і пітва.

Судовыя пасяджэнні ў сярэднім займалі каля 5 хвілін. Права на адваката было забяспечана ў рэдкай колькасці выпадкаў. Праваабаронцаў і сваякоў часцей за ўсё на працэсы не пускалі, выганялі з будынкаў судаў.

За рэдкім выключэннем ні ў каго не было копія пратаколаў затрымання. А пасля суда людзям звычайна не выдавалі пастановы. Тым, хто змог абскардзіць рашэн-

не, вяртаўся адказ з суда, што яны не заплацілі пошліну. Людзям не паведамлілі, што разам са скаргай трэба было напісаць хадайніцтва аб вызваленні ад пошліны. Бо яны адбываюць арышт і не маюць магчымасці заплаціць грошы за разгляд скаргі. «Але чалавеку папросту не тлумачаць усе гэтыя акалічнасці. І як толькі ён гэты радочак аб вызваленні ад пошліны ў сваёй скарге не дадасць, суд са спакойным сэрцам яму адмаўляе ў разглядзе», — зазначыў Аляксей Казлюк.

Прытым, што тэрмін абскарджання арышту 5 дзён, вязням толькі на чацвёрты дзень выдавалі алоўкі альбо стрыжні. Дапамога адваката ў напісанні скаргі была немагчымая. Многія скаргі на пастанову суда, хутчэй за ўсё, не вышлі з-за сцен адміністрацыі ізалятара. Бо ніякага адказу на іх не прыйшло.

Праваабарончыя арганізацыі «Вясна» і камітэт «Салідарнасць» юрыдычна дапамагаюць былым зняволеным. У тым ліку і складаць скаргі ў сувязі з парушэннямі іх правоў.

«Нехта кажа, што сэнсу ў гэтым няма, — сказаў Аляксей Казлюк. — Што ўсё роўна будуць адмовы, ніхто не будзе на іх звяртаць увагі. Але калі будзе хваля скаргаў, тады можна казаць, што людзі на самай справе дабіваюцца праўды і справядлівасці. І тады наш урад ніколі не зможа сказаць перад сваімі грамадзянамі і міжнароднай супольнасцю, што ніхто з затрыманых ні на што не скардзіўся. Значыць, усім усё спадабалася, нічога не было парушана. Фактычна, маўляў, прызналі сваю віну. Таму хаця б з-за гэтага скаргі варта падаваць».

P.S. Распавесці ў анкетах пра ўмовы затрымання і арышту можна ў офісе БНФ (пр. Машэрава, 8. Тэл. (8-017) 284-50-12). Там жа можна атрымаць дапамогу па кампенсацыі сутак. Праваабарончы цэнтр «Вясна» (тэл. (8-017) 331-08-44) і камітэт абароны рэпрэсаваных «Салідарнасць» (тэл. (8-017) 280-88-63) зацікаўлены ў супрацоўніцтве з валанцёрамі. Патрэбна дапамога ў зборы інфармацыі аб фактах парушэння правоў грамадзян у сувязі з падзеямі 19 снежня 2010 года.

▶ РЭПРЭСІІ

ЗАКЛАДНІКІ І ВЯЗНІ СУМЛЕННЯ

Вольга ХВОІН

«Міжнародная амністыя» прызнала вязнямі сумлення 16 грамадзян Беларусі, арыштаваных у межах кримінальнай справы аб масавых беспарадках у Мінску 19 снежня. Тым часам па краіне працягваюцца масавыя ператрусы.

Вязнямі сумлення з'яўляюцца пяць кандыдатаў у прэзідэнты Аляксей Міхалевіч, Мікалай Статкевіч, Уладзімір Някляеў, Рыгор Кастусёў і Андрэй Саннікаў. У спіс вязняў сумлення ўключаны рэдактар сайта charter97.org Наталля Радзіна, карэспандэнт расійскай «Новой газеты» і жонка Саннікава Ірына Халіп, рэдактар газеты «Товарищ» давераная асоба Някляева Сяргей Вазняк.

«Міжнародная амністыя» таксама абвясціла вязнямі сумлення давераную асобу Някляева Аляксандра Фядуту, кіраўніка выбарчага штаба Саннікава Уладзіміра Кобеца, давераных

асоб Саннікава Дзмітрыя Бандарэнку і Аляксандра Арастоўча, кіраўніка выбарчага штаба Статкевіча Сяргея Марцалева, давераную асобу экс-кандыдата ў прэзідэнты Яраслава Раманчука Анатоля Лябедзьку, кіраўніка выбарчага штаба экс-кандыдата ў прэзідэнты Віталія Рымашэўскага Паўла Севярынца і намесніка старшыні зарэгістраванай у Чэхіі міжнароднай моладзевай арганізацыі «Малады фронт» Анастасію Палажанку.

Намеснік дырэктара праграм Еўропы і Сярэдняй Азіі «Міжнароднай амністыі» Джон Долхуісен заявіў, што пераследаванне людзей, якія ўдзельнічалі ў мірнай дэманстрацыі, і жорсткае абыходжанне з імі «паказвае абуральную непавагу да правоў чалавека з боку беларускіх улад і заслугувае самага рашучага асуджэння міжнароднай грамадскасці».

Падазраванымі па кримінальнай справе па артыкуле 293, частках 1 і 2, Кримінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь — «Масавыя беспарадкі» — з'яўляюцца 14 чалавек.

Старшыня «Маладога Фронт» Зміцер Дашкевіч і актывіст Эдуард Лобаў абвінавачваюцца

па кримінальнай справе па артыкуле 339 ч. 3 Кримінальнага кодэкса — «Хуліганства».

Працягваюцца масавыя вобшукі, допыты актывістаў, праваабаронцаў па рэгіёнах. Раніцай 11 студзеня ў Магілёўскае КДБ па мабільным тэлефоне «на размову» выклікалі журналіста «Бобруйскага курьера» Яўгена Васковіча, 12 студзеня прайшла серыя вобшукаў у Гродна, раней — у актывістаў з Брэста. Адбываюцца ператрусы ў сваякоў кандыдатаў у прэзідэнты, актывістаў перадвыбарчых штабоў.

Стала вядома, што экс-кандыдат у прэзідэнты Алеся Міхалевіч з турмы званіў жонцы Мілане, каб засцерагчы яе ад выступаў у Еўропе. Яшчэ палітык паспеў сказаць: «Горшага, чым ёсць, са мной ужо не зробіць. Калі нягам тыдня ад мяне не будзе ніякіх вестак, рабі ўсё».

Экс-кандыдату ў прэзідэнты Рыгору Кастусёву следчы КДБ Беларусі не дазволіў выехаць у Варшаву для ўдзелу ў канферэнцыі, на якой будзе абмяркоўвацца сітуацыя ў Беларусі. У сустрэчы возьмуць удзел беларускія і польскія палітыкі, а таксама сваякі арыштаваных.

▶ ЗАБАРОНА

«АЎТАРАДЫЁ» НЕ БУДЗЕ

Вольга ХВОІН

12 студзеня 2011 года эфірны выпуск «Аўтарядыё» спынены з-за «экстрэмізму».

У эфіры радыёстанцыі «Аўтарядыё» ў перыяд агітацыйнай кампаніі па выбарах прэзідэнта трансляваліся агітацыйныя матэрыялы кандыдатаў у прэзідэнты Андрэй Саннікава і Уладзіміра Някляева. Ролікі вырабляліся на падставе гаспадарчых дамоў у наступныя тэрміны: агітацыйныя матэрыялы Саннікава 15–17 снежня 2010 года, агітацыйныя

матэрыялы Някляева 9–17 снежня 2010 года.

За час размяшчэння агітацыйных матэрыялаў на адрас рэдакцыі «Аўтарядыё» не паступала заўваг з боку Цэнтральнай выбарчай камісіі, таксама не было вынесена пісьмовых папярэджанняў ад Міністэрства інфармацыі.

12 студзеня рэдакцыя «Аўтарядыё» атрымана загад РУП «БЕЛГЭ» Мінсусвязі РБ аб спыненні дазволу на права выкарыстання радыёэчастотнага спектру і забароне на эксплуатацыю радыёэлектронных сродкаў. Загад вынесены на падставе рашэння Рэспубліканскай камісіі па тэлебачанні і радыёвяшчанню 188/11

ад 11 студзеня 2011 года за подпісам старшыні камісіі Алега Праляскоўскага.

Рашэнне камісіі анулюе права «Аўтарядыё» на наземнае эфірнае радыёвяшчанне ў сувязі з неазававаннем творчай канцэпцыі і распаўсюджваннем у эфіры інфармацыі, якая змяшчае публічныя заклікі да экстрэмісцкай дзейнасці. Пёўнай інфармацыі аб тым, у чым выяўляецца неазававанне канцэпцыі або як былі выяўленыя заклікі, у рашэнні няма. У агітацыйных матэрыялах Саннікава ўтрымлівалася фраза: «Лёс краіны вырашаецца не на кухні, а на плошчы».

З 12 гадзін 40 хвілін 12 студзеня 2011 года эфірны выпуск «Аўтарядыё» спынены. Рэдакцыя радыё будзе аспрэчваць у судовым парадку прынятае камісіяй рашэнне.

▶ АКЦЫЯ

ВЫСТАВА САЛІДАРНАСЦІ

Альбіна ВІШНЕЎСКАЯ

Выстава, прысвечаная нядаўнім палітвязням і салідарнасці з імі, адчыніцца ў мінскім офісе Партыі БНФ.

Яе адкрыццё адбудзецца роўна праз месяц з пачатку паслявыбарчых рэпрэсій — 19 студзеня. Экспазіцыю рыхтуюць валанцёры. Яны заклікаюць удзельнікаў тых падзей і ўсіх ахвотных людзей далучацца да падрыхтоўкі выставы. І папоўніць яе сваімі экспанатамі.

«Прышоў да нас нядаўна мастак, сказаў, што ён адмыслова намалюе карціну пра гэты падзеі, — паведамліла валанцёрка Алёна. — Некаторыя затрыманні нам

казалі, што яны рабілі з пластыкавых бутэлек елкі. А ў якасці ўпрыгожванняў былі коркі ад гэтых бутэлек. Тацыяна Бублікава, журналістка, сказала, што яна знесла з турмы талерку, відэлец, нешта яшчэ. І мы заклікаем былых сядзельцаў, каб яны таксама прыносілі тое, што ў іх засталася пасля турмы».

Напрыклад, дзяўчынкі прынеслі «маляву», якая дайшла да іх у перадачы. Будуць прадэманстраваны і самі наборы перадач, якія збіраліся для вязняў. І яшчэ размешчаны фотаздымкі, як гэта ўсё адбывалася, калі людзі прыносілі ў офіс БНФ рэчы і ахвяраванні.

Да адкрыцця выставы рыхтуецца і культурная праграма. «Розныя ў нас ёсць ідэі, — распавяла Алёна. — Хочам запрасіць Хада-

новіча, каб ён дачытаў свой верш, каторы не дачытаў на плошчы. Хлопец з філармоніі, які быў затрыманым на 15 сутак, сказаў, што ён з задавальненнем выступіць разам са сваім гуртом».

Спецыяльная экспазіцыя будзе прысвечана паштоўкам, якія падпісвалі зняволеным. Не ўсе яны дайшлі да адрасатаў. Напрыклад, з жодзінскага ізалятара паштоўкі вярнулі. На выставе іх раздадуць тым, для каго яны прызначаліся.

«Мы прысвячаем выставу нашым героям, — адзначыла Алёна. — Хочацца, каб яны прынялі ўдзел у яе падрыхтоўцы і каб пачыталі тыя цэлыя словы, каторыя былі ў паштоўках. Каб паштоўкі не засталіся непачытанымі — яны шчырыя, эмацыйныя і, нярэдка, мастацкія. То бок усё для іх».

P.S. Кантактныя тэлефоны арганізатараў выставы: (029) 6516127, (029) 3786905, (029) 6855239.

ТВДНЁВЫ АГЛЯД

ВОСЬ ПАТРАПІЛІ,
ДЫК ПАТРАПІЛІ!

Сяргей САЛАЎЕЎ

Ужо не першы раз мне здаецца, што беларуская ўлада дзейнічае па прынцыпу мексіканскіх тэлесерыялаў. Прынцып вельмі просты: напачатку стварыць сабе вялікую праблему, а потым доўга-доўга і гераічна яе вырашаць. Менавіта такую праблему ўлада стварыла сабе літаральна за адзін вечар 19 снежня, брутальна разганяўшы акцыю пратэсту і перасаджаўшы па камерах кандыдатаў у прэзідэнты.

Літаральна ў сераду гэтыя дзеянні ёй і аўкнуліся, і адгукнуліся. Прычым, настолькі цікава, што гэтага не чакаў ніхто. Канешне, чакалася, што на пасяджэнні камітэта па замежных справах Еўрапарламенту ў Брусэлі еўрадепутаты будуць казаць пра санкцыі ў адносінах да беларускіх правадыроў. Але каб настолькі рэзка?

Старшыня Еўрапарламенту Ежы Бузек, падводзячы вынік дыскусіі па Беларусі, прапанаваў Еўропе «двухвектарную палітыку». З аднаго боку — спрашчэнне працэсу атрымання віз для простых грамадзян (або нават іх адмена для некаторых катэгорый, напрыклад студэнтаў), з іншага — увядзенне санкцый у дачыненні да шэрагу ўрадавых чыноўнікаў.

Еўрапарламентары таксама прапаноўваюць Еўрасаюзу аказаць фінансавую падтрымку беларускім СМІ і НДА, падтрымаць грантамі студэнтаў з Беларусі. Апрача таго, прапанавана перагледзець парламенцкія адносіны з Беларуссю ў межах Парламенцкай асамблеі Усходняга партнёрства (Еўранест).

Сярод прапаноў, якія заслугоўваюць увагі, кіраўнік Еўрапарламенту адзначыў заклік да правядзення ў Беларусі паўторных выбараў. Бузек, у сваю чаргу, прапанаваў выключыць Беларусь з міжнародных спартыўных мерапрыемстваў — такіх, як Алімпіяда і Кубак свету.

Ён таксама прапанаваў накіраваць у Беларусь місію, каб расследаваць падзеі, звязаныя з прэзідэнцкімі выбарамі, і абмеркаваць беларускую сітуацыю на сесіі ў Страсбургу на наступным тыдні.

Еўракамисар па пытаннях пашырэння і Еўрапейскай палітыкі добрасуседства Штэфан Фюле заявіў, што Еўрасаюз павінен «адкрыць каналы прамой дапамогі НДА, СМІ і студэнтам, а таксама спрасціць для беларусаў магчымасці паездак у ЕС». «Улады павінны неадкладна вызваліць затрыманых і спыніць крымінальную справу ў дачыненні да іх, калі хочучь пазбегнуць санкцый. Гэта пытанне некалькіх дзён, а не тыдняў», — падкрэсліў еўрапейскі палітык.

Карацей, міжнародная палітыка Беларусі ў дачыненні з Еўрасаюзам поўнаасцю лягнулася — да такой ступені, што лепш проста ўсё «абнуліць» і пачынаць выстройваць адносіны «з чыстага аркуша». Восем толькі аркушыч заплямлены крывёю, і адмыць яго пакуль што не атрымаецца. Нават нягледзячы на гераічныя высілкі міністра замежных спраў Сяргея Мартынава, які, здаецца, за тры дні аб'ехаў палову Еўропы ў пошуках саюзнікаў. Безвынікова. Саюзнікаў не знайшлося.

Канешне, Еўропа можа патрабаваць правядзення паўторных выбараў, але беларуская ўлада на гэта наўрад ці пойдзе. А вось выключэнне «самой спартыўнай у свеце краіны» з Алімпіяды і Кубка свету моцна ўдарыць па самалюбству яе кіраўнікоў і яе іміджу ў свеце. Не дай Божа, сусветная спартыўная супольнасць возьме, ды адменіць сваё рашэнне аб правядзенні Чэмпіянату свету па хакеі ў Беларусі ў 2014 годзе. Навошта ж мы тады будавалі гатэлі і «Мінск-Арэнэ»? Ну а калі не адменіць, то раптам гэты чэмпіянат праігнаруюць еўрапейскія, амерыканскія ды канадскія зборныя? От жа будзе рогату: зноў А.Г. сам з сабой у хакеі гуляе!

Нагадаем, што прэзідэнты ўжо былі, калі на знак пратэсту ўвода савецкіх войскаў у Аўганістан цывілізаваны свет праігнараваў Алімпіяду-80 у СССР.

Ну ды Гасподзь з імі, з еўрапейцамі. Нашым жа што рабіць?

10 студзеня аддзел інфармацыі і грамадскіх сувязей ГУУС Мінгарвыканкама распаўсюдзіў інфармацыю, што ў рамках расследавання справы, якая была распчатая па частках 1 і 2 артыкула 293 Крымінальнага кодэкса (масавыя беспарадкі), следчым упраўленнем папярэдняга расследавання ГУУС Мінгарвыканкама ўстаноўлены звыш 120 чалавек, якія актыўна ўдзельнічалі ў масавых беспарадках 19 снежня на плошчы Незалежнасці ў Мінску. Паводле звестак ГУУС, абвінавачанне прад'яўлена 31 чалавеку.

Зноў праблема. Дзе ўзяць такую залу, каб там была «клетка» на больш

чым 30 чалавек? Здаецца, такіх памяшканняў у Беларусі няма ні ў адным судзе. Калі глядзець рэальна, то трэба альбо зняць абвінавачванні з усіх і ўсіх вызваліць «з тэхнічных прычынаў», альбо ператварыць у судовую залу Палац Рэспублікі. Але з палацам загвоздка — неяк гэта нагадвае публічныя працэсы над «ворагамі народа» пры Сталіне з усімі іх атрыбутамі: масавым асуджэннем, абуральнымі лістамі «працоўных калектываў» і «расстраляць, як шалёных сабакаў». Восем тады ўжо дакладна не будзе нам свяціць ні Алімпіяда, ні Кубкі свету, ні чэмпіянаты.

Нечакана пад поствыбарчую кабылу патрапіла адна з самых стыльных і найстарэйшых прыватных радыёстанцыяў Беларусі — мінскае «Аўтарадыё». Аказваецца, Алег Праляскоўскі з'яўляецца не толькі міністрам інфармацыі, а яшчэ і старшынёй Рэспубліканскай камісіі па тэлебачанні і радыёвяшчання. Ён і спыніў вяшчанне «Аўтарадыё» нібыта за «публічныя заклікі да экстрэмісцкай дзейнасці».

Публічныя заклікі выразіліся ў тым, што «Аўтарадыё» — адзіная радыёстанцыя, якая адважылася ў эфіры круціць перадвыбарчыя ролікі Уладзіміра Някляева і Андрэя Саннікава. Прычым, падчас перадвыбарчай кампаніі ніякіх прэтэнзій да радыёстанцыі не ўзнікала. Здаецца, Праляскоўскі вырашыў проста дробненька адпомсціць ім за тое, што круцілі кандыдатаў у прэзідэнты, а не песеньку «Саня застанеца з намі». Казалі ж ім, што гэтая песня павінна гучаць у эфіры не менш за сем разоў на дзень! Не паслухаліся — атрымайце.

А дзяржава працягвае губляць грошы. 11 студзеня прызнана, што конкурс па даванні аператарам электрасувязі права на пропуск міжнароднага трафіку і далучэнне да сетак электрасувязі замежных дзяржаў не адбыўся. У адрас арганізатара не пададзена ні адной конкурснай прапановы.

Конкурсныя прапановы прымаліся з 1 па 30 снежня 2010 года, а сам конкурс павінен быў завяршыцца 31 студзеня 2011 года. Чакалася, што яго пераможца стане трэцім у краіне арганізацыяй пасля «Белтэлекама» і Нацыянальнага цэнтра абмену трафікам, якая атрымае права наўпрост падключацца да сетак перадачы звестак замежных дзяржаў. Аднак патэнцыяльныя ўдзельнікі конкурсу на права пропуску знешняга інтэрнэт-трафіку, у тым ліку сотавыя аператары, праігнаравалі конкурс пасля азнамялення з умовамі ўдзелу.

Працей трэба быць, не сквалнічаць, і людзі да вас пацягнуцца.

ФІГУРЫ ТЫДНЯ

СЯРГЕЙ МАРТЫНАЎ

Пасланнік ад афіцыйнага Мінска міністр замежных спраў Сяргей Мартынаў на гэтым тыдні спрабуе наладзіць ушэнт папсаванія стасункі з Еўрасаюзам. 11 студзеня ён ажыццявіў неафіцыйны бліц-візіт у Хельсінкі. Візіт быў арганізаваны «па просьбе Беларусі і ў кароткія тэрміны», — паведаміла прэс-служба МЗС Фінляндыі. З Мартынавым сустраўся яго фінскі калега Аляксандр Стуб. Перамовы былі звязаныя з паездкай беларускага міністра ў Брусэль. Бакі абмеркавалі прэзідэнцкія выбары ў Беларусі і падзеі, што адбыліся пасля іх. Стуб заявіў Мартынаву пра сур'ёзную заклапочанасць Фінляндыі насілле, што мела месца пасля выбараў, і расчуа асудзіў прымяненне сілы. «Як і іншыя краіны ЕС», Фінляндыя заклікае Беларусь «прыняць аператыўныя меры для паляпшэння сітуацыі».

Напярэдадні Сяргей Мартынаў наведваў Брусэль, дзе ўсё ж быў прыняты вярхоўным прадстаўніком ЕС па замежных справах і палітыцы бяспекі Кэтрын Эштан, каб пачуць ад яе асуджэнне рэпрэсіў у Беларусі і патрабаванне аб неадкладным вызваленні ўсіх палітычных вязняў.

12 студзеня ў Еўрапарламенце адбыліся слуханні па Беларусі. У сустрачы ўзялі ўдзел прадстаўнікі камітэта па замежных справах і падкамітэта па правах чалавека Еўрапарламенту, дэлегацыі Еўрапарламенту па сувязях з Еўранестам і Беларуссю, а таксама актывістаў беларускай апазіцыі.

АЛІНА ТАЛАЙ

Беларуска Аліна Талай намінаваная на званне лепшай лёгкаатлеткі Еўропы ў снежні 2010 года. Галасаванне праходзіць да 19 студзеня на сайце Еўрапейскай лёгкай атлетыкі (ЕА), паведамляе прэс-служба Беларускай федэрацыі лёгкай атлетыкі.

Беларуская бар'ерыстка канкуруе за званне лепшай у ліку васмі спартовак. ЕА вылучыла Талай за нацыянальны рэкорд на дыстанцыі 50 метраў з бар'ерамі (6,94), які быў паказаны 23 снежня ў Мінску на турніры «Калядныя старты».

У актыве Талай — бронзавы медаль моладзевага чэмпіянату Еўропы-2009, удзел у паўфіналах чэмпіянату свету ў памяшканні-2010 і чэмпіянату Еўропы-2010.

Напрыканцы кожнага месяца група экспертаў робіць спіс выбітных спартоўцаў, у якім адлюстроўваюцца вынікі, паказаныя імі на працягу гэтага месяца. Апытанне праходзіць у фан-зоне на сайце ЕА. Пераможца вызначаецца па выніках галасавання, пры гэтым асобна ўлічваюцца меркаванні ў трох групах: прадстаўнікі СМІ, група экспертаў-статыстыкаў і грамадскасць. Пераможца кожнага апытання атрымлівае 10 балаў, другое месца дае дзевяць і г. д. Спартовец з найбольшай колькасцю балаў у трох групах аб'яўшаецца пераможцам. У выпадку роўнасці галасоў прэзідэнт ЕА Хансйорг Вірц будзе мець вырашальны голас.

Конкурс «Лепшы атлет месяца» быў заснаваны ў студзені 2007 года.

ЛЯВОН ВОЛЬСКИ

Вядомы гурт N.R.M. працягвае працу без Лявона Вольскага, перадае БелаПАН са спасылкай на гітарыста гурта Піта Паўлава. Музыка патлумачыў, што канфлікту паміж вакалістам і гітарыстам Вольскім і астатнімі ўдзельнікамі N.R.M. не было, аднак на працягу апошніх двух гадоў Вольскі «не ўдзельнічаў у дзейнасці гурту, адмаўляўся ад удзелу ў канцэртах, спасылаючыся на занятасць». Па гэтай прычыне былі адмененыя некаторыя выступленні N.R.M. «Цяпер мы працуем, пішам новыя песні, а ці спадабаюцца яны слухачам — гэта ад нас не залежыць. І так было заўсёды», — сказаў Піт Паўлаў.

Раней паведамлялася, што на канцэрце «Рок-каранацыя-2010» у лютым, гурт N.R.M. выступіць без Вольскага, які з'яўляецца адным з яго заснавальнікаў.

Лявон Вольскі да прыхільнікаў музычнага калектыву звярнуўся праз блог. «Я вымушаны звярнуцца да вас з гэтым лістом, каб не каментавалі потым кожнаму тое, што пракаментавалі немагчыма, — напісаў ён. — Таму што цяпер вельмі цяжка. Цяжка на душы. Найперш цяжка ад таго, што адбываецца ў краіне». «А таксама цяжка з прэсы даведвацца аб тым, што я знаходжуся ў бестэрміновым адпачынку, куды мяне адправілі калегі па гурту, — сказаў ён. — Даруйце, прашу вас, ім гэты крок у гэты час. Даруйце мне, што такая сітуацыя сталася магчымай».

Лявон Вольскі іграе ў гуртах «Крамбамбуля», «Zet», апошнім часам актыўна рэалізуе сольныя праекты.



АСОБА

▶ ТРЭЦІ СЕКТАР

ІРЫНА ЖЫХАР

Аляксандр ТАМКОВІЧ

Шчыра паважаю гэтую жанчыну за незвычайную мужнасць, бо далёка не кожны здольны дапамагаць іншым і адначасова пераадолюваць сваю хваробу. Цалкам не згодны з тымі, хто называе жанчын «слабым полам». Часта яны мацней за самых моцных. Перш за ўсё, духам. Можна, менавіта таму Ірына Жыхар не толькі ўзначальвае раду Беларускай арганізацыі працоўных жанчын, але на працягу апошніх 10 гадоў жыцця ўдзельнічала ў стварэнні грамадскай ініцыятывы «За выратаванне мемарыяла Курапаты», потым — «За свабоднае веравызнанне». Зараз — грамадскага руху «Разам супраць рака».

Першыя выпрабаванні

Дазволі сабе пачаць з жарту самой Ірыны: «Як з'явілася на свет, я не памятаю». Таму даверымся пашпартным дадзеным: адбылося гэта 11 жніўня 1966 года ў Мінску.

Бацьку звалі Вячаслаў Аляксандравіч. Працаваў ён дырэктарам гандлёвай крамы. Маці, Любоў Міхайлаўна, вышэйшай адукацыі не мела, і таму працавала там жа, толькі простым касірам. На працы яны і пазнаёміліся.

Потым было вяселле, аднак разам яны пражылі менш за дзесяць гадоў, а скасавалі шлюб не таму, што ён даволі часта распускаў рукі. Не вытрымала Любоў Міхайлаўна іншага — здрады.

Адбылося гэта падчас будаўніцтва сям'ёй Жыхар жыллёвага кааператыву. Суд абавязаў былога мужа выплаціць значную частку («ўзносаў») і аддаць палову разам нажытай маёмасці.

Мякка кажучы, маці з дачкой прыйшлося складана. У кватэру плошчай 45 квадратных метраў давялося пусціць яшчэ чатырох кватарантаў. Любоў Міхайлаўна пачала працаваць на дзвюх працах адначасова. Нескладана ўявіць, што вольнага часу ў яе амаль не было, але Ірына часта бачыла маці з кніжкам. Без іх яна не магла жыць. Гэта было як чыстае паветра.

На жаль, 5 красавіка 2010 года маці не стала, але дачцэ гэта мужная жанчына паспела перадаць як мінімум дзве рэчы — любоў да кніжак і моц, якая дазваляе перамагаць любыя жыццёвыя выпрабаванні.

Ракавая хімія

«Хіміцай» Ірына Жыхар стала, можна сказаць, выпадкова. Спачатку яна пайшла ў 47-ю школу, але той хутка надалі «спартыўны

ўклон», са спецыялізацыяй «плавальнік». Зразумела, што дзяцей туды сталі «адбіраць». Самае цікавае, што Іра гэтыя іспыты вытрымала, аднак «спартыўнай надзеяй краіны» станавіцца не пажадала, а перайшла ў іншую школу.

Дакладней, у 40-ю. Там быў «хімічны ўклон». Справа ў тым, што Ірына ў той час займалася спартовай гімнастыкай (яна больш падабалася маці, а не самой дзяўчыцы), але ў спорце расчаравалася і перайшла ў «народныя танцы».

У 40-й школе яна і ўбачыла, што бываюць настаўнікі ад Бога, і менавіта гэта потым значна паўплывала на яе лёс. І яшчэ адзін вельмі важны момант. Ірына была не толькі паспяховай вучаніцай, але і даволі прыкметнай грамадскай актывісткай. Так атрымалася, што камітэт камсамолу школы, сябрам якога яна была, па сутнасці стаў артыстычнай трупай школьнага тэатра. Іра дэбютавала ў ролі Дуэнні ў «Сірано дэ Бержэрак».

Зацікаўленасць тэатрам пазней праявілася і на педагагічным аддзяленні хімічнага факультэта БДУ, куды яна паступіла ў 1983 годзе. Адным з тых, хто пісаў сцэнары для іх спектакляў, быў вядомы сёння палітолаг Сяргей Нікалоў.

Праз некалькі дзён пасля аварыі на Чарнобыльскай атамнай станцыі чуткі пра яе маштабы дайшлі да людзей. Ірына Жыхар тады вучылася на трэцім курсе і бачыла, які шок быў у выпускнікоў. Тэрмінова адбылося пераацэнкаванне, і ўсіх «хімікаў» накіравалі ў «зону», з якой астатнія пачалі бегчы.

Не хочацца праводзіць нейкія паралелі, але без іх тут проста не абысціся. У савецкія часы, як і зараз, было прымусовае размеркаванне студэнтаў. Як і зараз, тыя, хто не хацеў выконваць загад «зверху», павінны былі (пра гэта тады казалі многія) вярнуць грошы, якія на іх навучанне патраціла дзяржава. Дазволіць сабе гэта Ірына Жыхар не магла, таму ў 1988 годзе паехала працаваць настаўніцай хіміі ў вёску Звянцэўскае, якая знаходзіцца на мяжы Хойніцкага і Брагінскага раёнаў. Побач знаходзіўся магілёўскі радыеактыўны адходаў...

Калі яна зноў вярнулася ў Мінск і пачала працаваць у новай элітнай школе, што месціцца ў Серабранцы, намеснікам дырэктара па выхаваўчай працы, Ірына Жыхар было толькі 24 гады. Пагадзіцеся, для «начальства» ўзрост вельмі сціплы.

У 1993 годзе яна паступіла ў аспірантуру Рэспубліканскага інстытута ўдасканалення настаўнікаў, які потым ператварыўся ў Акадэмію паслядыпломнай адукацыі і... захварэла. Гэта была першая «анкалогія».

Крокі ў «трэці сектар»

Дыягназ, які медыкі называюць метастазуючы рак калывушнай сліннай залозы, Ірына Жыхар даволі хутка перамагла.

Нават не стала пралангаваць інваліднасць, якую ёй далі адразу пасля аперацыі. Зразумела, спартрэбіліся духоўная моц, незвычайная мужнасць і Божая дапамога, якая даецца толькі тым, хто не здаецца.

Не выпадкова, што менавіта на гэты перыяд жыцця прыходзіцца і пачатак яе грамадскай дзейнасці, бо даволі часта жыццёвыя выпрабаванні робяць нас больш уважлівымі да праблемаў іншых людзей.

Для Ірыны Жыхар яна пачалася з экалагічных праблемаў Ленінскага раёна беларускай сталіцы. Дакладней, з сустрэчы з тагачасным дырэктарам Лошыцкага парку Яўгенам Церахавым, які быў літаральна апантаным парадкам, чысцінёй і прыгажосцю свайго раёна.

Перабудова быццам бы разварушыла летаргічны сон беларускага грамадства. Паўсюль пачалі ўзнікаць нейкія незалежныя ініцыятывы, рухі, свабодныя прафсаюзы, страйкам. Нават у школах. У тым ліку і там, дзе працавала Жыхар.

Улады, як і зараз, любое іншадумства адразу імкнуліся ўзяць пад асабісты кантроль і «прасоўвалі» туды «патрэбных» людзей. Так было і з дырэктаркай школы, але педагагічны калектыў адмовіў ёй у даверу. У страйкам абралі Ірыну Жыхар.

Абсалютна зразумела, што ў школе яе пачалі паціху «есці», асабліва пасля спробы ўнікнуць у прынцыпы размеркавання прэміяльнага фонду. Больш за тое, у 1995 годзе яна была таемна звольненая.

Потым была газета «Рабочы». Побач з рэдакцыяй месціўся офіс грамадскага аб'яднання «Беларуская арганізацыя працоўных жанчын», таму цалкам лагічна, што неўзабаве яна стала і іх актывісткай. І неаблагі мабыць, бо хутка Ірыну абралі намесніцай старшыні, а ў 2005 годзе яна стала лідарам гэтай структуры.

Прага свабоды

Менавіта там Ірына Жыхар і зразумела, што ў сучаснай Беларусі толькі «трэці сектар», толькі грамадская дзейнасць даюць чалавеку магчымасць адчуваць сябе сапраўды свабодным, адказным за сваю справу.

Гісторыя стварэння Беларускай арганізацыі працоўных жанчын тыповая для нашага часу. Пасля страйку на мінскім метро (жнівень 1995 года) выйшаў указ аб часовым спыненні дзейнасці свабодных прафсаюзаў. Ну а паколькі іх праца была абсалютна празрыстай для наймальнікаў, ціск быў арганізаваны пад абвінавачванне ў «тэрарыстычнай дзейнасці». Першымі ад яго пацярпелі жанчынны.

З аднаго боку, яны былі вымушаныя сысці са свабоднага прафсаюзу, з другога — хацелі захаваць сваю арганізацыю, бо ўжо адчулі ўсе перавагі грамадскага самакіравання. Так узнікла грамадскае аб'яднанне «Беларуская арганізацыя працоўных жанчын».



Праца па сацыяльнай рэабілітацыі анкалагічна хворых людзей і іх блізкіх зараз становіцца галоўнай справай жыцця Ірыны

Сёння ў арганізацыі — 270 сябраў. Яе дзейнасць цалкам перафарматавана. Калі раней усе ініцыятывы ішлі «зверху» (звычайна савецкі часоў), то зараз — «знізу». Людзі перастаюць быць статыстамі і пачынаюць усведамляць, якую сацыяльную карысць з дапамогай грамадскай арганізацыі яны могуць прынесці.

Канкрэтным прыкладам тут можа быць сама Ірына Жыхар. У 2008 годзе ў яе зноў быў дыягнаставаны рак, на гэты раз — малочнай залозы. Усе зразумелі, калі б яна, як кажуць, сышла ў цень. Наадварот. Ірына не толькі не хавае сваёй хваробы, але імкнецца дапамагчы іншым.

Адным з накірункаў дзейнасці яе арганізацыі стала прафілактыка гэтай хваробы на ўсіх узроўнях. Кампанія «Экалагічны прыгавор» — прысвечана правільнаму выбару прадуктаў харчавання, кампанія «Здаровы лад жыцця», «Супраць рака малочнай залозы» — шляхам, спосабам уласнага супрацьстаяння раку, мабілізацыі ўсіх рэсурсаў арганізма на яго пераадоленне. Нават «кіно» пра галоўнага мамалага Мінскага раёна папулярныя. Больш за тое, Ірына Жыхар асабіста напісала распаўсюджаны птым па ўсёй Беларусі «Жывы ліст», дзе не толькі расказала сваю гісторыю, але і давала другім людзям надзею на будучыню. Праца па сацыяльнай рэабілітацыі анкалагічна хворых людзей і іх блізкіх зараз становіцца галоўнай справай жыцця Ірыны.

Падкантрольная «лібералізацыя»

Маладыя б казалі, што «трэці сектар» апошнім часам «колбасит», і цалкам мелі б рацыю. Справа ў тым, што беларускія ўлады добра разумеюць, што нягледзячы на «справу» перамогу, якой ім удалося дабіцца зараз, рана альбо позна давядзецца мець справы з «трэцімі сектарам».

Некаторыя лічаць, для гэтага і быў створаны Грамадскі кансультацыйны савет пры Адміністрацыі прэзідэнта, які ўзначальвае Уладзімір Макей. Тлумачыцца тут усё вельмі проста і банальна — патрэбныя еўрапейскія грошы.

Пачалося ўсё з таго, што пасля першага форума «Усходняга партнёрства» было прынятае рашэнне, што на перамовах паміж нацыянальнымі ўрадамі і Еўропай (каб ведаць, што адбываецца) павінны прысутнічаць прадстаўнікі грамадзянскай супольнасці. Калі беларускія ўлады ўбачылі там незалежны «трэці сектар», адразу паставілі ўмову, каб іх больш не было. Самае сумнае, што Еўропа на такое пайшла.

На другім форуме на гэтую палітычную анамалію звярнулі ўвагу ўсе, і стала ясна, што да новай сустрэчы відавочны нонсенс не дажыве. Адсюль і імкненне зрабіць «правільную» грамадскасць. Тую, з якой працуе нават дзяржава.

Лагічна, што ўсе, хто супраць падмены рэальнага грамадскага сектара, аўтаматычна становяцца «няправільнымі». Сярод іх і Ірына Жыхар, бо яна ўсё сваё жыццё імкнецца да сапраўднай свабоды і ўласнай адказнасці перад Богам.

▶ ПРАПАГАНДА

У КОЖНАГА СВАЯ ЭФЕКТЫЎНАСЦЬ

Вольга ХВОІН

У той час, як палітыкі краін Еўрасаюза збіраюцца запусціць механізм санкцый у дачыненні да прадстаўнікоў беларускай улады, якія нясуць адказнасць за гвалтоўныя дзеянні і арышты актывістаў беларускай апазіцыі, рэдактар часопісу «Беларуская думка» і па сумяшчальніцтву праўладны палітолаг Вадзім Гігін сцвярджае, што прэзідэнцкія выбары «пацвердзілі эфектыўнасць і ўстойлівасць дзеючай у Беларусі палітычнай сістэмы».

«Улада эфектыўная»

«Гэтыя выбары даказалі эфектыўнасць, стабільнасць, устойлівасць дзеючай у Беларусі палітычнай сістэмы. Давер з боку большасці грамадзян і падтрымку той палітыкі, якую праводзіць дзеючая ў Беларусі ўлада пад кіраўніцтвам Аляксандра Лукашэнкі», — заявіў Гігін на прэсавай канферэнцыі. Ён зазначыў, што абяпіраецца на афіцыйныя звесткі, якія агучыў Цэнтрвыбаркам і місія назіральнікаў ад СНД. Альтэрнатыўныя крыніцы інфармацыі, экзіт-пулаў з'яўляюцца, па яго словах, «элементам прапаганды».

Вадзім Гігін пагадзіўся з тым, што пратэстны электарат у краіне ёсць. «Але гэта не толькі тыя 20 працэнтаў, што прагаласавалі супраць усіх ці за альтэрнатыўных кандыдатаў. Адна з груп пратэстнага электарату, найбольш класічная, гэта — псеўда-ці ультранационалістычная група грамадзян, заідаалагізаваная, з элементамі таталітарнага мышлення, абсалютнага непрыняцця іншай кропкі гледзішча, арыентаваная на пэўную сімволіку, што была ў нас у пачатку 1990-х гадоў. Ім не важныя эканамічныя паказчыкі, сацыяльная мадэль, ім важная ідэалагема, якой яны прытрымліваюцца», — зазначыў галоўны рэдактар часопіса «Беларуская думка».

Наступныя пратэстныя групы, паводле Гігіна, «русафільскай скіраванасці», што падтрымліваюць інтэграцыю з Расіяй і былі незадаволеныя абвастрэннем адносінаў з усходняй суседкай. Яшчэ адной групай, што несла элемент пратэстнай настроенасці, Гігін назваў прадпрымальнікаў: «Але гэта не праяўлялася ў палітычных мерапрыемствах. У савецкія часы гэта была так званая кухонная фронда, то цяпер можна сказаць аб катэджна-асабняковай фрондзе. Людзі, выпіўшы добрага віскі, маглі трохі паньць, што крыху заціскаюць па падатках, і рэгістрацыя магла б быць больш лёгкая. Але ўсе гэтыя пратэстныя настроі для стабільнасці пагрозы не ўяўлялі. Палітыка лібераліза-



цыі, што праводзіцца апошнія два гады, у многім садзейнічае зняццю пратэстнасці і ў гэтай невялікай часткі насельніцтва».

Але варта хаця б прыгадаць акцыі пратэсту прадпрымальнікаў зімой 2007–2008 года супраць указа прэзідэнта № 760, паводле якога з 1 студзеня 2008 года ІІ дазволена наймаць на працу толькі блізкіх сваякоў. Вулічная акцыя ў студзені 2008 года таксама скончылася разгонам і судовымі працэсамі над найбольш актыўнымі яе ўдзельнікамі з ліку моладзі.

Дзве траціны моладзі Вадзім Гігін называе апалітычнай, што ёсць «нармальным паказчыкам для стабільнага грамадства». «У Мінску пражывае 475 тысяч маладых людзей ва ўзросце да 31 года, у тым ліку каля 120 тысяч студэнтаў. У акцыях пратэсту ўдзельнічае невялікі адсотак», — рэзюмуе Гігін. Хаця ў ліку асуджаных да адміністрацыйных пакаранняў пасля мітынгу 19 снежня мінулага года пераважае большасць — маладыя людзі.

Падсумоўваючы вынікі выбараў, Вадзім Гігін назваў іх «правальнымі для беларускай апазіцыі». «Ужо сам факт рэгістрацыі вялікай колькасці альтэрнатыўных кандыдатаў стаў для апазіцыянераў вялікай нечаканасцю і разбурыў іх планы па вылучэнні адзінага кандыдата. Высокі адсотак тых, хто галасаваў супраць усіх, сведчыць, што выбарцы не ўбачылі сярод альтэрнатыўных кандыдатаў свайго лідара, за якога хацелі б аддаць голас», — мяркуе Гігін.

Галоўнае — не на Плошчы

Палітолаг Юрый Шаўцоў размыкне вынікаў выбараў бачыць не ў падзеях 19 снежня і пасля, а ў калізіях знешняй палітыкі: «Мы бачылі, наколькі складанай была знешнепалітычная сітуацыя, і дзіўным чынам Беларусь змагла вытрымаць і перадвыбарчую кампанію, і праблемы ў палітыцы». У якасці дасягненняў Шаўцоў называе пастаўкі венесуэльскай нафты, цудоўныя крэдытныя лініі ад Кітаю, пацяпленне адносінаў з Еўрапейскім Саюзам, максімум чаго праявіўся праз праграму «Усходняе партнёрства». Пасля падзей

19 снежня адкат адбыўся якраз па апошняму пункту. Місія назіральнікаў ад АБСЕ негатыўна ацаніла ўмовы правядзення выбараў, разгон дэманстрацыі і хвалю вобшукаў-арыштыстаў асудзілі ў ЕС і ЗША.

Пастаянныя прадстаўнікі 27 краін Еўрасаюза на пасяджэнні 7 студзеня ў Брусэлі запусцілі механізм падрыхтоўкі рашэння аб прымяненні санкцый у дачыненні да ўладаў Беларусі. «RIA Новости» са спасылкай на крыніцу ў структурах ЕС паведаміла, што палітычнае рашэнне адносна прымянення санкцый будзе прынята падчас першай планавай сустрэчы кіраўнікоў МЗС краін Еўрасаюза 31 студзеня. Па дадзеным з дыпламатычных крыніц, спіс беларускіх афіцыйных асобаў, у дачыненні якіх ЕС мае намер прымяніць санкцыі, можа быць пашыраны больш чым да ста чалавек.

У кастрычніку 2010 года Савет ЕС падоўжыў да 31 кастрычніка 2011 года забарону на ўезд у ЕС прэзідэнта Лукашэнкі і яшчэ 35 афіцыйных асобаў, адначасова пакінуўшы ў сіле рэжым непрымянення візавых абмежаванняў у дачыненні да іх. Пасля прэзідэнцкіх выбараў у 2006 года ЕС увёў для Беларусі эканамічныя санкцыі, а таксама візавыя абмежаванні для беларускіх службоўцаў, у тым ліку для Лукашэнкі.

«Наўрад ці мы атрымаем адкат да той сітуацыі, што была два-тры гады таму, бо былі заключаныя важныя пагадненні з заходнімі дзяржавамі. Гэта пагадненні аб перасячэнні мяжы жыхарамі 50-кіламетровай памежнай зоны, шэраг пагадненняў па інфраструктурных праектах, найбольш яркі з іх — дамова аб транзіце венесуэльскай нафты па трубаправодзе «Адэса — Бродь». Галоўным вынікам усёй выбарчай кампаніі ёсць тое, што засталася ў ценю, — Дырэктыва № 4, і ўвогуле, увесь комплекс мерапрыемстваў, у тым ліку і кадравыя перастаноўкі, у межах новай эканамічнай палітыкі Беларусі. Гэтыя рашэнні ёсць фінальным этапам зацяжнага пераходнага перыяду да рынка». Эканамічныя рашэнні Шаўцоў бачыць элементамі новай сістэмы, якая — вынік жадання якраз «вылапратэстуючай моладзі» і прадпрымальніцкай супольнасці.

▶ КАЛОНКА КАНСТАНЦІНА СКУРАТОВІЧА

ТРАДЫЦЫЙНЫ ПАЧАТАК



Ніхто з ліку людзей дасведчаных нічога добрага не чакае ад падпісанай напярэдні Новага года Дырэктывы № 4.

Дакумент скіраваны на падвышэнне стымуляў дзелавой актыўнасці ў краіне. Гэта не першая спроба падхваціць людзей заняцца самастойнай эканамічнай дзейнасцю, пасля якой

маёмасць тых, хто паверыў у чысціню ўладных памкненняў, выстаўлялі на продаж, а саміх нават саджалі ў турму. Памятаю, пасля адной чарговай «лібералізацыі», калі з вуліц падчыстую прыбралі прыватныя крамкі і шапікі, выпадкова сустрэў старога знаёмага, на той час суддзю гаспадарчага суда. Запытаўся, як цяпер ладзяць прысуды — па закону або па панятках. «Што ты, — адказвае, — па панятках».

Пасмяяліся і разышліся кожны ў свой бок. Бо калі сітуацыю ўспрымаць усур'ез, то можна лёгка з глузду з'ехаць. Прыкладам, адзін прэзідэнт ужо даўно хварэе на цэзарызм, нават на цэзарапапізм. Але не з'яўляецца героем у антычным разуменні гэтага слова. Ён насамрэч мае і здаровае цела, і здаровы дух, як таго патрабуе вядомая формула. Але фізічная і духоўная субстанцыя ў дадзеным выпадку не ствараюць адзінага цэлага, не ствараюць асобы. Нават гуляючы ў хакей, ён ужывае адміністрацыйны рэсурс. Заахвоіўся б шахматамі, у Карпава б выйграў.

Хоць, мяркую, Каспараў з ім гуляць не пагадзіўся б. Бо відавочна ж, што наш «стратэг» у адзінаборствах ужывае выключна тактыку гётэўскага Райнекэ-ліса. Той, калі хто памятае, у адзінаборствах хватаў суперніка за геніталіі. Нават мядзведзя перамог.

Такі ж сорам перажыў і расійскі прэзідэнт. Але ж парымзаў крыху, ды і зрабіў выгляд, што нічога не было. Гэтак жа і літоўская прэзідэнтка пасля хуткатэрмінавага заезду ў Беларусь на ўвесь белы свет абвясціла, што з беларускім кіраўніком можна мець справу. Маўляў, ён хоць і дыктатар, але амаль еўрапейскі чалавек.

Цікава, што так лічылі (магчыма, і працягваюць) многія еўрапейскія палітыкі, якім хочацца за не надта вялікія грошы захаваць стабільнасць у Беларусі. Пэўны час таму мне давялося паразмаўляць з дэпутатам нямецкага бундэстага ад фракцыі ХДС-ХСС. Чалавек ён адукаваны, таму цалкам зразумее мае аналогіі наконт Райнекэ-ліса. Але адзначыў, што ў Еўропе ёсць надзейныя інструменты і што яна ніколі не камплексуе з гэтай нагоды.

І што? Пасля 19 студзеня еўрапейскія палітычны істэблішмент перажыў такі ж сорам і жах, што і мядзведзь, які выйшаў на барацьбу з бессаромным лісам. Яны ведалі, што «враг хитер и коварен», але не змаглі паверыць, што настолькі. Калі ім пра гэта распавядалі, дык адказвалі: не можа такога быць. Маўляў, калі ён нас яшчэ хоць адзін раз падмане, мы яму больш ні за што не паверым і грошай не дадзім.

На Усходзе кажуць — сабака брэша, караван ідзе. Хто брэша, а хто і куды ідзе, хай чытач вызначыць самастойна. Звернем увагу на тое, што новы прэм'ер-міністр Беларусі Міхаіл Мясніковіч, калі і кажа каму праўду, то не ўсю. А толькі тую, якая дэманструе перавагі беларускай сацыяльнай (ці ўжо сямейнай?) дзяржавы над Еўропай. Прыкладам, той жа Сідорскі шчыра не разумее, чаму пры такім стане эканомікі ў Беларусі амаль няма афіцыйнага беспрацоўя. Па шчырасці, мог бы сам разабрацца, бо прэм'ер такія рэчы павінен разумець. Прыкладам, на біржу не ідуць рэгістравацца, таму што дапамога мізэрная, вакансіі дрэнныя, да таго ж не кожнага можна зарэгістраваць у якасці беспрацоўнага, а толькі таго, у адносінах якога здзейснена афіцыйная працедура звальнення ў выніку скарачэння рабочых месцаў.

Карацей, стаць афіцыйным беспрацоўным у Беларусі не менш складана, чым прэзідэнтам. Хоць рэальнае (схаванае і адкрытае) беспрацоўе можа быць вялікім, і нават занадта вялікім. У Еўропе дзейнічае інстытут страхавання наёмных работнікаў. Чалавек, страціўшы працу, атрымоўвае дапамогу, сувярмерную з унёскамі ў адпаведны фонд і яго былым сярэднім заробкам. То бок, амаль нічога не страчвае ні ва ўзроўні, ні ў якасці жыцця.

Таму рэальны ўзровень беспрацоўя адпавядае афіцыйнаму (зарэгістраванаму). А Мясніковіч, як і яго папярэднікі, ці не ведае (ці робіць выгляд) і цешыць публіку параўнаннямі — у Беларусі ўзровень беспрацоўя 0,7%, а ў Вялікабрытаніі — 7,9%.



ГРАМАДСТВА

▶ ПРАВЫ ЧАЛАВЕКА

ЁСЦЬ КАМАНДА ПА ЁСЕЙ СІСТЭМЕ
БРАЦЬ І АСУДЖАЦЬ

Вольга ХВОІН

Вечарам 19 снежня, калі брутальна разганялі акцыю пратэсту ў Мінску, скапілі нямала людзей, якія не мелі да яе ніякага дачынення. Некаторых з іх моцна збілі, як, напрыклад, студэнтку Маю Абрэмчык, якой амапавец разрабіў нагу. Большасць была асуджаная па шаблонных сведчаннях і пратаколах да адміністрацыйнага арышту. Герой інтэрв'ю Аляксандр, які вечарам 19 снежня ў раёне плошчы Незалежнасці ў Мінску бавіў час са сваёй сяброўкай, змог пазбегнуць арышту і выгандлеваць сабе штраф толькі таму, што мае юрыдычную адукацыю і практыку.

Яго прозвішча пакінем неназваным, бо пасля таго, як адвакаты Валянціне Бусько анулявалі ліцэнзію за «суткі» арышту, а адваката Андрэя Саннікава Паўла Сапелку прыцягнулі да дысцыплінарнай адказнасці за тое, што «дапусціў некарэктныя выказванні на адрас адвакатуры як незалежнага прававога інсты-

тута», прафесійная дзейнасць Аляксандра таксама можа аказацца пад пагрозай.

Аляксандра затрымалі ў раёне плошчы Незалежнасці, калі ён вяртаўся са знаёмай дзяўчынай з кавярні. Нядзельны шпацыр і адпачынак завяршыўся ў спецпрыёмніку-размеркавальніку на Акрэсціна.

— Пасля таго, што я ўбачыў, застаецца толькі адно пачуццё — абурэнне. Я бываў у звычайным апорным пункце, але там зусім іншае: міліцыянты-хамы, могуць даць па азадку ці дубінкай па нyrках — гэта ўсё зразумела. Але тут была некіруемая злосць, самяя смельца ці дасведчаныя — я бачыў па тварах — нават яны не асмелваліся нешта казаць. Таму што разумелі — «разарвуць». Калі мы ехалі са спецназаўтам, маладым, недзе 22 гады, але ён ужо натрэніраваны, нацяганы, такі малады бульдог, ён спрабаваў падтрымліваць размову, але калі ў яго заканчваліся аргументы, то гаварыў: «Га, жывёла, ты што, афігела!»

...Калідор недзе пяцьдзесят метраў, камера-камера-камера, потым калідорная рашотка, зноў калідор... На працягу ўсяго калідора стаялі людзі «зубамі да сцяны», а месцамі ў два шэрагі. Нават міліцыянты часам працікаліся бокам, бо не маглі прайсці. Першы час з-за таго, што была вялікая колькасць людзей, міліцыянты не спраўляліся з працай. Там быў дурдом.



Я стаяў прыблізна з гадзіны ночы, мяне афармлялі адным з апошніх на паверсе, да трэцяй гадзіны наступнага дня, панядзелка. Калі прыйшоў дадому, то цела, ногі над шкарпэткамі проста «павіслі». Увесь гэты час у напрузе, не хочаш, але лезлі розныя думкі. Разважаеш сам з сабою, аналізуеш. Здзіўляешся ад убачанага. Хаця я не зусім адарваны ад жыцця чалавек — ёсць практыка, ёсць з чым параўноўваць. І вось глядзіш яму ў вочы, і разумееш, што глядзіш злу ў твар. Пракацілася такая думка, калі стаялі, перашэптваліся, што, калі

была дадзена каманда валіць без разбору, усіх браць, Яго Зло праз гэтых людзей павялічылася ў тысячу разоў. Было бачна, як яны адчувалі за сабой абарону, ім была дадзена каманда «фас!». Яны адчувалі поўнае бязмежжа, беспакоранасць.

Адносіны амапаўцаў і міліцыянтаў да затрыманых, умовы перавозкі можна параўнаць з тым, як абыходзяцца з палоннымі, быдлам, скацінай. Такія ж адносіны, можа нават горш, калі з Акрэсціна везлі ў суд Заводскага раёна Мінска. Нават не выконваліся нормы па перавозцы скаціны. Нас, трынаццаць чалавек, вызначылі ў суд Заводскага раёну, нас трэба было запіхнуць у машыну-абцасік. Калідорчык і дзве камеры па баках. Насупраць мяне сядзіць чалавек, шчыльна датыкаючыся каленямі, жалезныя дзверы, у якіх пяць дзірак, толькі каб дыхаць, маленькая лямпачка на 12 вольт. Сядзім удвух, потым яны разумеюць, што пасадзіўшы дваіх злева, дваіх справа і запуюніўшы калідор, не змяшчаюцца два чалавекі. Адкрываюць камеры і на нас папросту закідаюць яшчэ па аднаму. І мы вось так едем.

У прынтцыпе, немагчыма нават некаму заявіць сваю незадаволенасць. Напрыклад, я б заявіў, што скарджуся на нешта, а мне б адказалі: «Не, вы не маеце права». Размова не пра гэта... Проста гавораць: «Стой, маўчы, я не ведаю, гэта не мае пытанні». То бок няма нават магчымасці рэалізаваць сваё права на скаргу. Да апошняга моманту я спрабаваў выклікаць сваіх сведак у суд. Усё вырашалася ў апошні момант, у якія суды адправяць, было многа людзей. Калі складалі пратакол, я спытаў, у які суд вязуць, на што мне адказалі: «Я гэтай інфармацыяй не валодаю».

Яшчэ ў ізалятары заявіў, што з моманту затрымання патрабую сабе адваката па прадстаўленню, на што мне было сказана, што заявіць вы можаце, але адвакат будзе толькі ў судзе. Але нават у судзе, калі мяне прывезлі, адвакат не прысутнічаў ад пачатку.

Прывялі адваката, ён азнаёміўся з маёй справай, я патлумачыў, хто я і што, што калега, юрыст-ліцэнзійт. Са мной такое здарылася, што я нават блізка не датычны да гэтых падзей, а проста мяне як ураганам засмактала туды. Пасля гэтага адвататка пайшла да суддзі патлумачыць сітуацыю, выйшла адвататка і суддзя.

Суддзя пайшла да старшыні суда размаўляць. Вярнулася, папрасіла зайсці адваката, які потым сказаў: «Суддзя размаўляла са старшынёй суда, было сказана, што невінаватых папросту быць не можа. Я разумю, як вам цяжка, але ёсць каманда па ўсёй сістэме асуджаць, браць і асуджаць... Вы зразумейце, што мы можам доўга бадацца, але відэазапіс з метро можа ўжо не быць, застаюцца прывідныя сведкі з бару — бармэн і адміністратар, якія могуць ці не ўспомніць вас з-за наплыву людзей, ці змяніць паказанні падціскам. Суддзя гатовая замяніць вам адміністрацыйны арышт на штраф». У мяне ўсё бунтавала ўнутры, калі б я быў хоць ускосна вінаваты, то быў бы рады сплаціць штраф, каб не адбываць адміністрацыйны арышт. Але вінаваты толькі ў тым, што не ў той час аказаўся не ў тым месцы. Як чалавеку і юрысту гэта ўсё брыдка. Разумею, кажу, я зараз разрываюся, бо ў мяне цяжка хворая маці, і яна дагэтуль не ведае, дзе я і што са мной. Напэўна, я тады пагаджуся прызнаць сябе вінаватым, але паўтара мільёна рублёў для мяне істотная сума. Тады адвататка пайшла да суддзі, вярнулася і сказала: «Апошняя вам прапанова — мільён». Быў проста гандаль. Адвататка кажа: думайце, пакуль будучы зачытваць праамбулу справы. Якія рашэнні можна прымаць у такіх умовах?

Я заявіў: «Высокі суд, я, напэўна, вымушаны пагадзіцца». На што яна гаворыць, вы не стаўце пытанне, што вымушаны, вы значцеся: прызнаеце ці не па добрай волі. На што я сказаў: «Тады прызнаю з улікам усіх падзей, што адбываюцца ў краіне, і з улікам абставінаў справы». Ужо была падрыхтаваная распіска аб прызнанні, трэба было толькі падставіць прозвішча, імя, дату — як і ў іншых людзей, пратаколы, паказанні сведка былі адзін да аднаго аднолькавыя.

Разумею, што ў суддзі ёсць сям'я, блізкія людзі, за якіх яна перажывае, хвалюецца. Але яна — жывы чалавек і свядома абрала працу ў сістэме, стаўшы гэтай самай сістэмай. Радзе, што нешта чалавечэе ў гэтым чалавеку засталося, бо ў выніку сума штрафу была яшчэ паменшаная. Але ўсё адно, я пабачыў літаральна адбітак яе прафесіі, на сабе адчуў наступствы маральнага выбару іншага чалавека.

Пасля ўсіх падзей засталася крыўда, але не на міліцыю, суддзю, а на народ, наш народ, які ўсё гэта трывае, маўчыць і баіцца сказаць слова супраць, у той час як парушаюцца нашы агульначалавечыя правы.

▶ ПА-ЗА ЗАКОНАМ

ДОПЫТЫ КОЖНУЮ НОЧ

Алена ВАРАЖБЕЙ

Затрыманых на акцыі 19 снежня людзей КДБ дапытваю падчас адбыцця імі арыштаў. Дапытвалі пераважна ноччу.

Ад сведкі да падазронага — такі вынік допытаў на Акрэсціна моладзевага актывіста Сяргея Клюева, які адбываў 15 сутак. Яго дапытвалі чатыры разы — міліцыянты, камітэтчыкі, а адзін раз — практыканты. Гэта былі студэнты, але адкуль, яны не казалі. Міліцыя і КДБ вялі допыты па чарзе, у розныя дні. Акрамя падзей 19 снежня, у актывіста цікавіліся яго дзейнасцю.

«Я сказаў, што з'яўляюся сябрам Аб'яднанай грамадзянскай партыі. І тады адразу ж пераклучыліся на пытанне, ці атрымоўваў я нейкую фінансавую дапамогу ад каго-небудзь. Альбо ці ведаю людзей, якія яе атрымоўвалі, каб я назваў іх прозвішчы і імёны», — распавёў Сяргей Клюев. Апошні допыт КДБ у яго адбыўся 31 снежня каля адзінаццаці гадзін вечара.



3 студзеня следчы Партызанскага РУУС абвясціў Сяргею Клюеву, што ён прызнаны падазраваным па справе аб «масавых беспарадках». «І хацелі яшчэ раз правесці допыт, але я адмовіўся», — сказаў актывіст. У гэты дзень скончыўся тэрмін яго арышту, і яго вызвалілі разам з астатнімі 15-сутачнікамі.

Паводле словаў Сяргея Клюева, ён не ўдзельнічаў у акцыі 19 снежня. У гэты дзень каля 11 вечара ў яго была прызначана сустрэча каля гасцініцы «Мінск», што побач з плошчай Незалежнасці. Калі спецназаўцы распачалі «зачыстку», хлопца затрымалі разам з астатнімі.

«На відэа мяне нідзе няма», — зазначыў ён.

Сяргей Клюев лічыць, што трапіў пад «крымінал» за ранейшы ўдзел у акцыях апазіцыі. Як паведаміў актывіст, за гэта ён адсядзеў за кратамі больш за 60 сутак арыштаў.

Паводле расповеду тых, хто адбываў суткі ў мінскім ізалятары на Акрэсціна, начныя допыты вяліся з 12 гадзін ночы да 6 раніцы. «Камітэтчыкі» ўжывалі псіхалагічны ціск і схілялі затрыманых да «супрацоўніцтва». У прыватнасці, аднаму з іх казалі, быццам на плошчы знайшлі бычок ад цыгарэты. І на ім знаходзяцца адбіткі пальцаў і сліна гэтага чалавека (хаця аналіз сліны не бралі). І калі што, гэты бычок выпадкова апынецца на першым паверсе Дома ўраду — быццам бы чалавек яго штурмаваў. Ціснулі на затрыманых і наконт родных.

Па дадзеных праваабарончага цэнтра «Вясна» (на 7 студзеня), па справе аб «масавых беспарадках» 25 чалавек праходзяць у якасці абвінавачаных, 12 — падазраваных. Нагадаем, што крымінальная справа распачата ў сувязі з правядзеннем паслявыбачай акцыі пратэсту 19 снежня.



21 СТУДЗЕНЯ, ПЯТНІЦА



06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.35 Навіны.
06.05 Дзень спорту.
06.10, 07.10, 08.15 «Добрай раніцы, Беларусь!».

14.50 «Зразумець. Прабачыць».
15.25 «Хачу ведаць».
16.00 Нашы навіны.
16.10 Навіны спорту.



06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».



06.00, 09.00 Нашы навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».
09.05 «Жыць здорава!».

17.50 Канцэрт Р.Паулса. «Лепшыя песні».
19.30 АНТ прадстаўляе: «Адзін супраць усіх».
20.30 Нашы навіны.



06.30 «Анфас».
06.45 Фільм «Верабей на лёдзе». СССР, 1983 г.
07.50 Фільм «Аперацыя «Тушонка»».



06.55 Нашы тэсты.
07.25 Усё аб бяспецы.
07.55 «Рэальны свет».
08.25 Дыялогі аб рыбалцы.

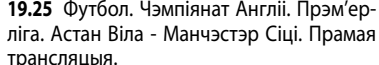


07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Тэлебарометр.
08.05 Камедыйны серыял «Інтэрны».
08.35 Дэтэктыўны серыял «Чыста англійская забойства».



07.00 «Раніца Расіі».
09.20 «Ефрасіння». Тэлесерыял.
10.10 «Мой срэбны шар».
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Весткі.

12.10 «Ты і Я». Забаўляльнае ток-шоў.
13.10 «Запал па культуры».
13.55 Біятлон. Кубак свету. Эстафета. Жанчыны.



07.00 «Здабытак рэспублікі».
07.15 Мультифільмы.
07.45 «Юрмала». Фэст гумарыстычных праграм.



07.30 «Агляд».
08.00, 10.00 Сёння.
08.20 «Авіатары».

21.55 Рамантычная камедыя «Неідэальная жанчына».
23.50 Навіны - Беларусь.
00.00 «Дзяўчаты».



06.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сёння.
06.05 Інфармацыйны канал «НТБ раніцай».
08.35 Серыял «Таксістка».
09.30 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».



04.00, 10.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Аўстраліі (Мельбурн). Турнір Вялікага шалома. 5-ы дзень.



07.00 Аб'екты.
07.20 Гарачы каментар.
07.30 Праект «Будучыня».
08.00 Рэпартэр.
08.25 Беларусь ў Польшчы.

22 СТУДЗЕНЯ, СУБОТА

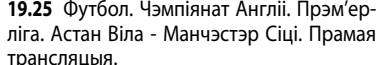


06.50 Дзень спорту.
07.00 Мультифільмы.
07.25 Існасць.
07.55 «Добрай раніцы, Беларусь!».



06.55 Нашы тэсты.
07.25 Усё аб бяспецы.
07.55 «Рэальны свет».
08.25 Дыялогі аб рыбалцы.

12.10 «Ты і Я». Забаўляльнае ток-шоў.
13.10 «Запал па культуры».
13.55 Біятлон. Кубак свету. Эстафета. Жанчыны.

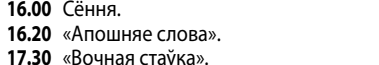


07.00 «Здабытак рэспублікі».
07.15 Мультифільмы.
07.45 «Юрмала». Фэст гумарыстычных праграм.



07.30 «Агляд».
08.00, 10.00 Сёння.
08.20 «Авіатары».

08.50 «Выратавалінікі».
09.20 «Жывуць жа людзі!».
10.20 «Галоўная дарога».
10.50 «Квалітарны паядынак».



04.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Аўстраліі (Мельбурн). Турнір Вялікага шалома. 6-ы дзень.

22.00 Баявымастацтва. Байцоўскі клуб. Сусветны Гран-пры. К 1 (Токио, Японія). Фінал.
00.00 Футбол. Кубак Азіі ў Катары. 1/4 фіналу.



07.00 Аб'екты.
07.20 Гарачы каментар.
07.30 На колах.
08.00 «Трэці афіцэр», дэтэктыўны серыял.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

10

23 СТУДЗЕНЯ, НЯДЗЕЛЯ



07.50 Дзень спорту.
08.00 Дакументальны цыкл «Незгаданая гісторыя» (ЗША).
08.45 «Зброя». Цыкл дак. фільмаў.
09.00, 12.00, 15.00, 19.00 Навіны.
09.10 «Арсенал».
09.40 Альманах вандраванняў.
10.10 У свеце матораў.
10.45 «Культурныя людзі». Інфармацыйна-забаўляльная праграма.
11.20 «Школа доктара Камароўскага». Ток-шоў (Украіна).
12.10 Прыгодніцкі фільм «Шэрлак Холмс і доктар Ватсан». 1-я серыя «Знаёмства» (СССР).
13.35 Дакументальны фільм «Невядомая версія» (Украіна).
14.35 Зямельнае пытанне.
15.15 Навіны рэгіёна.
15.35 Відэафільм АТН «З любоўю да Парыжу».
16.00 Прыгодніцкая меладрама «Радасці і смуткі маленькага лорда» (Расія).
17.45 «OFF STAGE LIFE».
18.05 Суперлато.
19.20 Шоў «Вялікая розніца». Частка 2-я.
20.30 «Спортлато 5 з 36». Забаўляльнае шоў.
20.50 «КЕНО».
21.00 У цэнтры ўвагі.
21.55 Рамантычная камедыя «Прадаўшыца» (ЗША).

16.00 Нашы навіны.
16.15 Навіны спорту.
16.20 «Геніі і злыдні».
16.50 Фільм «Прывітанне, кіндэр!».
18.45 Прэм'ера АНТ. «Зачыстка».
20.00 Контурсы.
21.05 Прэм'ера. Камедыя «Кітайская бабуля».
22.50 «Вялікая розніца».
23.50 Прэм'ера. «Шоў нібэнімэнехіла».
00.30 Камедыя «Добра сядзім!».



06.05 Фільм «Царэвіч Проша». СССР, 1974 г.
07.30 Фільм «Пяты элемент». Францыя, 1997 г.
09.30 «Аўтапанарама».
10.00 «Відавочнік прадстаўляе: самае смешнае».
10.50 «Вялікі сняданак».
11.35 «Салдаты. Залатыя серыі».
13.20 «Добры дзень, доктар!».
13.55 Фільм «Прыватны дэтэктыў, або аперацыя «Кааперацыя»». СССР, 1989 г.
15.40 Ток-шоў «Лёс».
16.30 «24 гадзіны».
16.50 «Праўда».
17.30 Канцэрт М.Задорнава.
19.00 «Аўтапанарама».
19.30 «Тыдзень». Інфармацыйна-аналітычная праграма.
20.40 Прэм'ера! Фільм «Ундзіна». ЗША - Ірландыя, 2009 г.
22.30 Фільм «Вада». Канада - Індыя, 2005 г.
00.30 «Сакрэтныя матэрыялы». Серыял.



07.25 Дабравест.
07.50 Мір вашай хаце.
08.05 Кінааповесць «Мама выйшла замуж» (СССР).
09.35 Медычныя таямніцы.
10.10 Школа рамонту.
11.20 Тэлебарометр.
11.25 Бухта капітанаў.
12.00 Кінаспробы.
12.25 «Правы чалавека».
12.40 «Ты і Я». Забаўляльнае ток-шоў.

13.40 Біятлон. Кубак свету. Гонка з масавым стартам. Жанчыны. Прамая трансляцыя.
14.35 Дакументальны цыкл «Неверагодныя гісторыі кахання» (Украіна).
15.40 Біятлон. Кубак свету. Эстафета. Мужчыны. Прамая трансляцыя.
17.15 Нашы тэсты.
17.55 Футбол. Чэмпіятат Англіі. Прэм'ерліга. Блэкберн - Вэст Бромвіч. Прамая трансляцыя.
19.55 Смешная часіна.
20.30 Тэлебарометр.
20.50 Навагодні бенефіс Максіма Галкіна (Расія).
23.10 Культасвет.
23.40 Канцэрт Rihanna «Good Girl Gone Bad» (ЗША).



07.00 Мультфільмы.
07.50 Тэлесерыял «Прынцэса і жабрачка».
11.00 Весткі.
11.15 «Сам сабе рэжысёр».
12.05 «Мая планета».
12.30 Фільм «Меланхалічны вальс».
14.00 Весткі.
14.15 «Смехапанарама Яўгенія Петрасяна».
14.45 «Рамантыка раманса».
15.50 Прэм'ера. «Чум узыходзячага Сонца». Дакументальны фільм.
16.50 Музыкальная камедыя «Вяселле ў Малінаўцы».
18.35 Прэм'ера. «Смяяцца дазваляецца». Гумарыстычная праграма.
20.00 Весткі тыдня.
21.05 Прэм'ера. Фільм «Белая сукенка». 2011 г.
23.05 «Адмысловы карэспандэнт».
00.05 Фільм «Чырвоны лотас».



07.30 Мультфільм.
08.00 Сёння.
08.20 «Дзікі свет».
08.45 «Іх норавы».
09.20 «Ямо дома!».
10.00 Сёння.
10.20 «Першая перадача».

10.55 «Справа цёмнае».
11.55 «Дачны адказ».
13.00 Сёння.
13.20 «Таямнічая Расія».
14.10 Дэтэктыў «Шпількі».
16.00 Сёння.
16.20 «Развод па-руску».
17.25 «І зноў добры дзень».
18.30 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне». Агляд за тыдзень.
19.00 «Сёння. Выніковая праграма».
20.00 «Чыстасардэчнае прызнанне».
20.55 «Цэнтральнае тэлебачанне».
22.00 Меладрама «Грамадзянка начальніца».
23.55 Хіт-парад рускага застолля «Добра сядзім!».



04.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіятат Аўстраліі (Мельбурн). Турнір Вялікага шалома. 7-ы дзень. Прамая трансляцыя.
10.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіятат Аўстраліі (Мельбурн). Турнір Вялікага шалома. 7-ы дзень. Прамая трансляцыя.
15.30 Біятлон. Кубак свету ў Італіі (Антхольц). Мужчыны. Эстафета. Прамая трансляцыя.
17.30 Біятлон. Кубак свету ў Італіі (Антхольц). Жанчыны. Мас-старт.
18.15 Лыжныя гонкі. Кубак свету ў Эстоніі. Мужчыны/жанчыны. Спрынт класічным стылем.
19.15 Лыжнае дваяборства. Кубак свету ў Францыі. Крос-кантры.
20.10 Снежны выходны. Агляд. Часопіс.
20.15 Тэніс. Часопіс.
20.45 Ралі. Ралійная серыя IRC у Монтэ-Карла. Агляд.
21.15 Шары (боўлінг). Чэмпіятат свету ў памяшканні (Норфалк, Вялікабрытанія). Мужчыны. Фінал.
22.30 Бокс. Міжнародны паядынак.
00.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіятат Аўстраліі (Мельбурн). Турнір Вялікага шалома. 7-ы дзень.
01.30 Тэніс. Часопіс.
02.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіятат Аўстраліі (Мельбурн). Турнір Вялікага шалома. 8-ы дзень. Прамая трансляцыя.



07.00 Аб'ектыў.
07.10 Еўропа сёння.
07.40 «Арол: крмінальная сага», серыял: ч. 3, 3 серыя.
08.35 «Чароўнае дрэва», серыял.
09.00 Калыханка для самых маленькіх.
09.30 Моўнік (лінгвістычная праграма).
09.45 Навігатар (інфармацыйна-публіцыстычны тэлечасопіс).
10.05 «89 мм ад Еўропы», дак. фільм, 1993 г., Польшча.
10.15 Вагон.
10.25 Незвычайнае жыццё звычайных людзей: «Зімнік у цэнтры Сусвету», дак. фільм, 1995 г., Польшча.
10.55 МакраФон: Канцэрт гурта «N.R.M.», ч. 1.
11.55 «Крызіс у раі», дак. фільм, 2009 г., Беларусь.
12.55 Кухня (музычна-публіцыстычная праграма).
13.20 Еўропа сёння.
13.45 «Чароўнае дрэва», серыял.
14.15 Калыханка для самых маленькіх.
14.40 «Спадар Забойства», маст. фільм, 1998 г., ЗША, ч. 1.
16.05 «Ранча», серыял: 25 серыя.
17.00 Прэс-экспрэс (агляд медыяў).
17.15 «Час гонару», серыял: 13 серыя.
18.00 Прыватная калекцыя (агляд культурных падзеяў).
18.35 Дакументальная гадзіна: «Нармальнае жыццё», маст. фільм, 2003 г., ЗША.
19.40 Калыханка для самых маленькіх.
19.55 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнаваўчая праграма).
20.05 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
20.30 Басанож па свеце (спазнаваўчая праграма): «Малы індзеец».
21.00 Тыдзень у «Аб'ектыве».
21.30 Эксперт (інфармацыйна-аналітычная праграма).
21.55 Фільматэка майстроў: «Проста невырагодна!», маст. фільм, 2001 г., Францыя.
23.35 «Калыханка» ад Сашы і Сірожы (са тырычная праграма): «Вандроўка».
23.45 Тыдзень у «Аб'ектыве».

Шаноўныя чытачы!

На жаль газету «Новы час» не магчыма купіць у шапіках або крамах. Няма нас і ў дзяржаўнай сістэме распаўсюду Белпошты. Але можна падпісацца на «Новы час» і кожны тыдзень атрымліваць газету.

Падпісацца можна на любую колькасць месяцаў, аформішы банкаўскі ці паштовы перавод і накіраваўшы копію плацёжнага дакументу на адрас рэдакцыі. (Глядзіце ўзоры квітанцый). Нашы рэквізіты: **рагунак 3012741108019 у аддзяленні №539 ОАО «Белінвестбанка», код банка 153100739. Адрас банка: 220004, Мінск, вул. Калектарная, 11. Адрас рэдакцыі: 220113, Мінск, вул. Мележа, 1, офіс 1234.**

Акрамя таго падпісацца можна ў нашых рэгіянальных прадстаўнікоў:

Магілёў: (8 029) 604 34 57, Юрый.
 Віцебск: (8 029) 3084978, Юрый.
 Масты: (8 029) 1387994, Дзмітрый.
 Мінск: (8 029) 968 79 73, Аляксей,
 (8 029) 178 31 68, Вольга,
 (8 029) 625 57 51, Аксана.

Шаноўныя чытачы!

31 студзеня 2011 года падпісны кошт аднаго нумара газеты 750 руб. аднаго месяца — 3000 руб.
 «Новы час» запрашае да супрацоўніцтва распаўсюджвальнікаў газеты ва ўсіх рэгіёнах Беларусі.
Даведка па тэл: (8 029) 625 57 51.

Для тых, хто прымае рашэнні!

НОВЫ
 ЧАС

www.novychas.org

ф. ПС 112

БЕЛПОЧТА
ЭЛЕКТРОННЫЙ ДЕНЕЖНЫЙ ПЕРЕВОД

ВЫРУЧКА НАЛОЖЕННЫЙ ПЛАТЕЖ № _____ (вход, по карте отправки)

_____ (сумма цифрами) _____ (сумма прописью)

ПОЛУЧАТЕЛЬ _____ Г-та «Новы час», р/с 3012741108019 отд. №539 ОАО «Белінвестбанк», код 153100739, УНН 190790926

КУДА _____ 220004, г. Мінск, ул. Коллекторная, 11 _____ (почтовый код, адрес получателя, телефон)

ОТПРАВИТЕЛЬ _____ (почтовый код, адрес отправителя, телефон)

АДРЕС _____

Доставка уведомление простое заказное электронное

_____ (назначение платежа)

_____ (письменное сообщение)

Отметки отделения почтовой связи места приема: (почтовый код, оттиск контрольно-переводной печати, кол. шт.)
 № перевода по ф. 5 _____
 Время приема _____ ч. _____ мин.
 Подпись _____

КВИТАНЦИЯ

ЧИУП «Час навінаў»
 (получатель платежа)
 отд. №539 ОАО «Белінвестбанк»
 (наименование банка)

Счет получателя 3012741108019 Лицевой счет Код 739
 УНП* 190790926

_____ (фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа	Дата	Сумма
Период подписки указывает абонент		
Плательщик		
	Пеня	_____
	Всего	_____

Кассир _____

▶ БАРАЦЬБА

ПЕРАВАРОТ У ЕТА

Алег НОВІКАЎ

Баскская сепаратысцкая арганізацыя ЕТА абвясціла пра «поўнае і перманентнае перамір'е». Эксперты спрачаюцца, ці сапраўды прыйшоў канец баскскому тэрарызму, гісторыя якога цягнецца ўжо 50 гадоў.

Яшчэ ў верасні ЕТА ў аднабаковым парадку абвясціла пра часовае прыпыненне вайсковых дзеянняў. У гэтым кроку спецыялісты пабачылі праяву нябачнай вайны ўнутры нацыяналістычнага лагера.

Публікацыя той заявы стала, на іх думку, тактычным поспехам фракцыі «рэалістаў», якая робіць стаўку на легальныя палітычныя формы дзейнасці. Зараз, нагадаем, з-за актыўнасці ЕТА магчымасці нацыяналістаў абмежаваныя: з 2003 года набыў моц закон аб забароне палітычных структур і грамадскіх арганізацый, якія звязаныя з тэрарыстамі. Больш за ўсё ад яго пацярпела левая нацыяналістычная партыя «Батасуна» (Batасuna) — палітычная фракцыя ЕТА. Яе пазбавілі легальнага статусу, а яе лідара Арнальда Атэгі ўвогуле адправілі за кратамі.

Фракцыя Атэгі лічыць, што гвалт ЕТА замінае справе незалежнасці. Няўдзел партыі ў выбарах на працягу амаль 10 гадоў

паступова падштурхнуў яе выбаршчыкаў («Батасуна» звычайна набірала да 15–20 працэнтаў) шукаць замену ў выглядзе іншых партый. Каб захаваць электарат, жыццёва неабходны легальны дах для дзейнасці. Задача-мінімум — дабіцца права на ўдзел у прызначаных на гэтую вясну лакальных выбарах.

Яшчэ ў снежні, пасля сустрэчы нацыяналістаў у Памплоне, пачалося аспярожнае будаўніцтва структур новай партыі. Раней усе нацыяналістычныя партыі краю прынялі г. зв. рэзалюцыю Гернікі. Падысанты падтрымалі мірныя крокі ЕТА і выступілі за наданне партыі «Батасуна» легальнага статусу.

Рэакцыя іспанскага сацыялістычнага ўраду прэм'ера Сапатэра на вераснёўскую заяву ЕТА была абсалютна супрацьлеглай. Афіцыйны Мадрыд убачыў праяву слабасці праціўніка, што, у сваю чаргу, быццам ёсць вынікам серыі буйных паліцэйскіх аперацый. Вуснамі Альфрэда Рубалькаба, міністра ўнутраных спраў, урад заявіў, што будзе дамагацца поўнай капітуляцыі экстрэмістаў.

Каб «дабіць параненага зверга» ў Краіне Баскаў ўвосень прайшоў самы вялікі ў гісторыі хапун актывістаў моладзевай арганізацыі «Segi». У выніку трох буйных зачыстак былі арыштаваныя некалькі дзясяткаў чалавек. На старонках блізкай да ўраду сацыялістаў прэсы з'явіўся тэзіс пра тое, што вераснёўская заява

ЕТА ёсць хітры тактычны ход экстрэмістаў. Мэта — выйграць час і правесці перадыслакацыю актыву, зрабіўшы стаўку на пазайрадавыя арганізацыі.

Нягледзячы на аспярожную рэакцыю ўраду, нацыяналісты (пра гэта сведчыць заява ад 10 студзеня) упарта спрабуюць навіязваць ураду дыялог.

Магчыма, стаўка робіцца на абмежаванасць маневру ўраду Сапатэра ва ўмовах эканамічнага крызісу. Іспанія — адна з галоўных ахвяр рэцэсіі. Беспрацоўе дасягае ў краіне 21-го працэнта. Чуткі пра тое, што краіна васьмь папоўніць спіс краін-банкрутаў пасля Грэцыі і Ірландыі, даўно ўжо гуляюць па старонках мясцовых і еўрапейскіх СМІ. Адзіны плюс, які можа запісаць урад у свой запас, гэта поспехі футбольнай зборнай (Іспанія — чэмпіён свету) і паспяховую барацьбу з тэрарызмам ЕТА. Чым больш чыноўнікі хваляцца сваім поспехамі ў барацьбе з тэрорам, тым больш нявольна яны становяцца заложнікамі сітуацыі. Нават сімвалічны тэракт ЕТА напярэдадні выбараў можа ўшчэнт знішчыць іх рэпутацыю. Таму, па логіцы, сацыялісты зараз так ці інакш пастаўлены ў сітуацыю, калі вымушаны заігрываць з баскамі і як мінімум вярнуць «Батасуна» партыйную рэгістрацыю.

Другую стаўку нацыяналісты робяць на замежную супольнасць. У адрозненні ад іспанскага ўраду, вераснёўскія мірныя ініцыятывы тэрарыстаў віталі на міжнародным узроўні. Салідныя выданні кшталту «Guardian» або «Wall Street Journal» у сваіх перадавых артыкулах заклікалі Мадрыд выкарыстаць заявы ЕТА як фундамент для пачатку перамоваў.

Пры Еўрапейскім парламенце была сфармаваная дэпутацкая «кантактная група», сябры якой прапанавалі свае паслугі па маніторынгу баскскага падполля і яго арсеналаў. Нефармальным лідарам называюць Браяна Курына — юрыста з Паўднёвай Афрыкі, які быў архітэктарам мірнага працэсу ў Паўночнай Ірландыі. Сваю гатоўнасць дапамагчы разброіць ЕТА выказаў Джэры Адамс — старшыня партыі «Шын



Варты ўвагі і новы лексікон тэрарыстаў. Свой намер скласці зброю яны матывуюць «гістарычнай адказнасцю ЕТА за дэмакратычны працэс у Краіне Баскаў»

Фейн», палітычнай вітрыны Ірландскай рэспубліканскай арміі (IRA), якая ў пачатку стагоддзя склала зброю.

Не выключваюць, што прыклад «пацыфікацыі» ЕТА патрэбны той фракцыі заходняй дыпламатыі, якая заклікае да пачатку перамоў з талібамі ў Афганістане. Там сілавая палітыка з боку міжнароднага корпусу ААН пакуль не прыносіць пажаданых вынікаў.

Заява ЕТА ад 10 студзеня — гэта хутчэй за ўсё спроба і далей чыніць ціск на Іспанію з-за мяжы. Аналітыкі звяртаюць увагу на тое, што тэкст ЕТА, насуперак правілаў, быў апублікаваны таксама на англійскай мове.

Варты ўвагі і новы лексікон тэрарыстаў. Свой намер скласці зброю яны матывуюць «гістарычнай адказнасцю ЕТА за дэмакратычны працэс у Краіне Баскаў». Звычайна ў ранішніх дакументах групы ЕТА выстаўляла сябе галоўным чынам як абаронца нацыянальных правоў.

Усе адзначаныя моманты дазваляюць казаць пра тое, што ў шэрагах ЕТА адбыўся сапраўдны пераварот. Павестку дня фармулюе група Атэгі. Галоўнае пытанне, якія наступствы будзе мець новая канфігурацыя ўнутры нацыяналістычнага лагера. Перш за ўсё, ці пацягне перастаноўка за сабой рэвізію ідэйных і палітычных канонаў баскскага нацыяналістычнага руху. Напрыклад, права баскаў шляхам рэфэрэндуму вырашыць, ці хочучы яны

быць часткай іспанскай дзяржавы. Нават апартуністычная PNV сцвярджае, што без падобнага рэфэрэндуму мадэль баскская аўтаномія не будзе працаваць.

У выпадку Паўночнай Ірландыі IRA адмовілася ад лозунгу вяртання краю ў склад Ірландыі, абмежаваўшыся абстрактнымі фармуліроўкамі. Магчыма, падобную пану за легалізацыю давядзецца заплаціць і Атэгі. Апошні пакуль заяўляе, што abertzale — так называюць у Іспаніі левых нацыяналістаў — не будучы плаціць такі высокі кошт за легалізацыю. «Ёсць рэчы, ад якіх мы ніколі не адмовімся, — барацьба за незалежнасць і сацыялізм», — сказаў ён.

Аднак у іспанскіх медыя і без таго хапае і скептычных галасоў наконт перспектывы магчымага хуткага прымірэння. Лёс ураду Сапатэра сёння залежыць ад галасоў дэпутатаў хрысціянскай Баскскай Нацыянальнай Партыі (PNV), якая наўрад ці зацікаўленая ў вяртанні на электаральнае поле партыі «Батасуна», свайго непасрэднага канкурэнта. Яшчэ адно моцнае лобі супраць мірнага рашэння канфлікту засядае ў сілавых міністэрствах. За час вайны з ЕТА на тэрыторыі Навары і Краіны Баскаў створаная свая асобная паліцэйская інфраструктура. З прыходам грамадзянскага міру яна і яе супрацоўнікі становяцца не патрэбнымі.

Таму, на жаль, казаць пра «поўнае і перманентнае перамір'е» пакуль усе ж рана.



▼ ЯНЫ ПРА НАС: ЗАМЕЖНАЯ ПРЭСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Кіраўніка Беларусі Аляксандра Лукашэнку, які ва ўладзе ўжо 16 гадоў, часта называюць апошнім дыктатарам Еўропы. Але справа Данілы Саннікава дэманструе новую тактыку ў пераследзе ўладамі апазіцыі, якая вяртае нас да сталінскай эпохі, калі дзеці так званых «ворагаў народа» накіроўваліся ў дзіцячыя дамы пасля таго, як іх бацькоў адпраўлялі ў ГУЛАГ.

«The New York Times» (ЗША)

Сфальсіфікаваныя выбары, разбітыя галавы, сапазіцыя за кратамі, пабітыя міліцыяй дэманстранты, разбураныя кантакты з Еўропай... Аляксандр Лукашэнка ў чацвёрты раз абвясціў сябе прэзідэнтам з фантастычным вынікам у 80 працэнтаў галасоў. Ён пачуваў сябе абароненым, паколькі ўмела гуляў як з Расіяй, так і з Захадам. Хаця ён пасварыўся з Масквой летам, напярэдадні выбараў яму ўдалося скласці дамову з Крамлём. Хвала гвалту ў Мінску супраць апазіцыі толькі замацуе яго кантакт з Масквой.

Спадар Лукашэнка — парня для Захаду і які ніколі залежны ад Масквы. Захад мусіць размаўляць з Лукашэнкам у адзін голас і аднавіць забарону на візы. Трэба ўстрымацца ад таго, каб узнагароджваць Лукашэнку за вызваленне вязняў. Ён любіць атрымліваць грошы за заложнікаў. Аднак выплата выкупу толькі правакуе яго на захоп новых ахвяр.

«Economist» (Вялікабрытанія)

На прызнанне вынікаў прэзідэнцкіх выбараў за беларускія актывы. Іх частковы продаж абумоўлены ростам аб'ёму вонкавых займаў Беларусі. Аднак расійскія і заходнееўрапейскія карпарацыі могуць быць зацікаўлены ва ўплыве на беларускую ўнутраную палітыку. Гэта ўяўляе небяспеку для беларускіх уладаў. Яны адцягваюць продаж найбольш важных актываў, спрабуючы знайсці інвестараў з дзяржаў без такога кшталту амбіцый (напрыклад, Казхстан

і Венесуэла). Таму магчымасць набыць новыя актывы ў Беларусі для расійскіх інвестараў часцей разглядаецца толькі ў сярэднятэрміновай перспектыве (як у выпадку з МАЗам). Гэта наўрад ці задаволіць расійскі бок.

«Рабкор» (Расія)

Канфрантацыя заразлівая для абодвух бакоў. Рэпрэсіўная машына рэжыму працуе на поўную сілу, але ў той жа час распаўсюджваюцца паведамленні пра тое, як міліцыя абыходзіцца з сотнямі арыштаваных падчас пратэстаў. І гэта ўзмацняе ў людзях незадаволенасць і гнеў. Гвалтоўныя меры, прынятыя Лукашэнкам, дзейнічаюць супраць яго. Ён можа прымусіць сваіх апанентаў да маўчання і спыніць іх актывісцкую дзейнасць, зноў пагрузіць Беларусь у «вялікае бязмоўе» і, падзяліўшы грамадства, выйграць сабе яшчэ некалькі гадоў улады. Але ў выніку такой стратэгіі Лукашэнка пазбавіцца магчымасці пакінуць пра сябе памяць як пра сапраўднага

нацыянальнага лідара (а не проста пра чалавека, які доўга пратрымаўся ва ўладзе).

Polit.ru (Расія)

Унядзелю афіцыйны канал беларускага тэлебачання парадаваў дакументальным фільмам «Жалезам па шкле», у якім выкладаецца афіцыйная версія падзей, якія адбыліся 19 снежня. Тлумачыцца, чаму ўлады былі такімі жорсткімі да ўдзельнікаў мітыngu. Афіцыйныя прапагандысты сцвярджаюць, што апазіцыя шчодрна фінансавалася з-за мяжы, спрабавала завезці зброю ў краіну і рыхтавала сілавы захоп улады. Праўда, мясцовыя назіральнікі ўжо звярнулі ўвагу, што ў фільме зброя дэманструецца асобна, апазіцыя асобна, у цэлым у фільме не прыводзіцца ніводнага пераканаўчага доказу крымінальных намераў апанентаў Лукашэнкі. Дзверы ў ДOME ўраду разбуралі нейкія крымінальныя элементы, прозвішчы якіх нікому ні пра што не кажуць.

«Независимая газета» (Расія)

МІЖНАРОДНЫЯ НАВІНЫ

ФРАНЦЫЯ. ЦІ МОЖА БЭТМАН СЯБРАВАЦЬ З МУСУЛЬМАНАМ?



Французскія аматары коміксаў бурна спрачаюцца наконт таго, што адзін з іх любімых герояў — Бэтман — завёў сябра французца. Дакладней сказаць, не проста французца, а французца арабскага паходжання. Знаёмца — Nightrunner (начны бягучы чалавек). Пасля таго, як у славурых моладзевых беспарадках 2005 года ў парыжскіх прыгарадах паліцыя забіла яго сябра, 22-гадовы хлопец пайшоў у супергерой. Спачатку ён змагаўся з законам, а пасля вырашыў дапамагачь яму. З мінулага снежня ў выпусках DC Comics (выдавец коміксаў пра чалавека-кажана) Nightrunner дапамагае Бэтману ў ліквідацыі крыміналу ў буйных гарадах свету. Новы крок DC Comics, з аднаго боку, парадаваў частку французцаў. Цяпер Бэтман, па сюжэту аднаго з выпускаў, будзе жыць у Парыжы. Іншыя кажучь, што гэта не што іншае, як глабалізацыя і наступ амерыканскай масавай культуры. Яшчэ больш незадаволеныя новым сябрам Бэтмана французскія правыя. У інтэрнэце разгарнулася сапраўдная кампанія, лозунг якой: «Несапраўдны француз не можа дапамагачь французам». Між тым, стваральнікі комікса кажучь, што наўмысна зрабілі сябрам Бэтмана араба, каб насаліць Сарказі, які праводзіць рэпрэсіўную палітыку супраць моладзі ў прыгарадах. Дэвід Хайн, аўтар сцэнараю комікса, адзначае: «У часы Сарказі галоўнай тэмай Францыі стала праблема прыгарадаў. Таму мой герой франкаараб». Застаецца дадаць, што гэта не першы правакацыйны выбрык DC Comics. У 1971 годзе Чалавек-паук, іншы супергерой коміксаў гэтага выдавецтва, завёў сябе партнёра — сябра з арганізацыі «Чорныя пантэры» (радыкальнай арганізацыі афраамерыканцаў).

Па матэрыялах «Le Figaro» (Францыя)

ПОЛЬШЧА. ТРАНССЭКСУАЛЫ ХОЧУЦЬ У ВОЙСКА

Не паспелі ў ЗША прыняць закон, які дазваляе прадстаўнікам сэксуальных меншасцяў служыць у войску, як актывізаваліся іх калегі ў Польшчы. Прычым у авангардзе барацьбы стаяць не гомасэксуалісты або лесбіянкі, а трансэксуалы. Іх арганізацыя «Fundacja Trans-Fuzja» звярнулася ў Міністэрства абароны з просьбай унесці папраўкі ў заканадаўства аб вайскавай службе, якія б дазволілі польскім трансэксуалам таксама абараняць радзіму. У сваім звароце аўтары нагадваюць, што катэгорыя Е, куды ўключаюцца хлопцы-прызыўнікі з нетрадыцыйнай сексуальнай арыентацыяй, з'явілася яшчэ пры камунізме, і час яе перагледзець. Таксама ў тэксце пасланья гаворыцца, што некалькі сяброў «Fundacja Trans-Fuzja» хоць зараз гатовыя пайсці ў войска. Міністэрства абароны заявіла, што разгледзіць ліст трансэксуалаў. У апошні час польскія вайскоўцы, дарэчы, вельмі шчыльна супрацоўнічаюць з амерыканскімі.

Па матэрыялах «Lewica» (Польшча)

РАСІЯ. ЗА ІЛЮМЖЫНАВЫМ ПРЫЛЯТАЛІ ІНШАПЛАНЕЦЯНЕ



Усе памятаюць, як у мінулым годзе Кірсан Ілюмжынаў, на той час яшчэ кіраўнік Калмыкіі, нечакана прызнаўся, што аднойчы быў скрадзены прадстаўнікам нейкай касмічнай цывілізацыі. Гісторыя выклікала вялікае рэха ў грамадстве. Былі і такія, якія запісалі калмыцкага губернатара ў ідыёты. Аднак цяпер яны вымушаны перагледзіць свой тэзіс. Справа ў тым, што апошнія месяцы ў небе над Калмыкіяй назіраюцца папросту дзіўныя рэчы. Так, 22 снежня ў адным з раёнаў Элісты людзі бачылі два дыскі. Яны зіхацелі і круціліся. Мясцоваму тэлебачанню нават удалося зняць феномен на стужку. Прычым за 10 дзён да гэтага некаторыя казалі, што таксама бачылі дыскі, аднак тады ім ніхто не паверыў. Пакуль вучоныя не ведаюць, як растлумачыць з'яўленне дзіўных прадметаў. Іх пасіўнасць дала штуршок росту колькасці прыхільнікаў тэорыі мноства светаў. Таксама павысіўся і аўтарытэт Ілюмжынава. Па Калмыкіі ходзяць чуткі, што караблі іншапланецянаў прылятаюць менавіта за экс-кіраўніком рэгіёну. Недарма 22 снежня шмат хто з мінакоў крычаў у бок дыскаў: дарма вы сёння прыляцелі. Кірсан зараз у Маскве (Ілюмжынаў сапраўды быў у гэты час у сталіцы). Сам Ілюмжынаў спакойна ўспрыняў інфармацыю пра дзіўныя падзеі ў небе. Па яго словах, з'яўлення лятаючых дыскаў трэба было чакаць — пра гэта яму казалі асабіста іншапланецяне.

Па матэрыялах расійскай прэсы

ДЭВАЛЬВАЦЫЯ

ПРАБЛЕМЫ НАФТАВАГА БРАТА

Алег НОВІКАЎ

У Венесуэле прайшла дэвальвацыя нацыянальнай валюты — балівара. Апазіцыя сцвярджае, што дэвальвацыя стала знакавай падзеяй у гісторыі рэжыму.

Пачнём, аднак, з іншай сумнай навіны. 4 студзеня 2010 года пайшоў з жыцця былы прэзідэнт Венесуэлы Карлас Андрэс Перэс. Яго смерць дала шматлікім аналітыкам нагоду параўнаць палітычны лёс нябожчыка і цяперашняга прэзідэнта краіны.

Карлас Андрэс Перэс (або, як яго, называлі CAP) двойчы займаў прэзідэнцкую пасаду: у 1974–1979 і ў 1989–1993 гадах. Аднак якімі рознымі былі першая і другая кадэнцыі.

У 1970-я гады, пакуль на біржах трымаліся высокія цэны на нафту, краіна перажывала сапраўдны эканамічны бум. Венесуэла літаральна купалася ў грошак. Мясцовая эліта ўзяла ў звычку штотыдзень лятаць на шопінг у Маямі. Стартавалі сацыяльныя праграмы (Перэс быў сацыял-дэмакратам). Апафеозам залатога веку стала будаўніцтва ў Каракасе метрапалітэну.

У сваю чаргу, Карлас Перэс, які быў адным з аўтараў Арганізацыі дзяржаў — імпарцёраў нафты (АПЕК), ператварыўся ў аднаго з вядучых палітыкаў Заходняга паўшар'я. Ён дазволіў сабе гуляць у антыамерыканскія гульні: сябраваў з Кастра, дапамагаў нікарагуанскім сандыністам і падтрымліваў панамцаў у намаганні ўзяць пад кантроль зону Панамскага каналу — на той час яна была пад адміністрацыяй ЗША.

Кантрастам на фоне першай выглядала другая прэзідэнцкая кадэнцыя Перэса. Нізкія сусветныя каціроўкі на нафту прымусілі яго ўвесці план бюджэтай эканоміі і ўзняць кошты на транспарт, у тым ліку на метро — яго любімы праект. Гэты выклікала вулічныя пратэсты (г. зв. Caracazo), у выніку якіх было забіта некалькі соцен чалавек. Пасля пачаліся змовы вайскоўцаў. У адной з іх, дарэчы, прыняў удзел малады палкоўнік Уга Чавес. У выніку імпічменту Перэс страціў пасаду прэзідэнта і нават быў арыштаваны за крадзеж з дзяржаўных фондаў. Памёр былы гарант канстытуцыі ў эміграцыі ў Фларыдзе.

Па словах каментатараў, цяперашні Чавес усё больш пачынае нагадваць позняга Перэса. Найбольшым, аднак, ударам па папулярнасці ўраду Чавеса стала дэвальвацыя нацыянальнай валюты 30 снежня. У выніку рэформы, пра якую народ, зразумела, не ведаў, курс балівара да долару з 2,15 вырас да 2,6 ці 4,3 (у залежнасці ад віду транзакцыі). Курс 2,6 усталяваны для жыццёва важных галін, такіх, як ахова здароўя,



харчовая прамысловасць, навука і тэхніка, прамысловае і сельскагаспадарчае машынабудаванне, а таксама для закупаў дзяржаўнага сектара і грашовых пераводаў для студэнтаў і пенсіянераў, што знаходзяцца за мяжой. Быў усталяваны таксама новы абменны курс, названы «нафталы доллар», — 4,3 балівара за долар, што ў два разы вышэй, чым ранейшы афіцыйны курс. Гэты курс будзе ўжывацца ў аўтамабільнай прамысловасці, гандлі, тэлекамунікацыях, хімічнай, тэкстыльнай і металургічнай прамысловасці, інфарматыцы, вытворчасці пластыка, электрабытавой тэхнікі, а таксама ў некаторых іншых галінах.

Эксперты ўжо падлічылі, што нацыянальная валюта гэтай лацінаамерыканскай краіны аб'яцнілася на 17% і 50% адпаведна ў залежнасці ад відаў згаданых транзакцый.

Яшчэ ў маі мінулага года ўрад забараніў насельніцтву набываць долары ў валютчыкаў. Каб набыць «зялёныя», грамадзянін павінен быў ісці ў дзяржаўны банк, дзе валюта прадавалася па афіцыйным курсе. Прычым сума пакупкі была абмежаванай, а каб яе здзейсніць, трэба было мець спецыяльную даведку з адпаведнай дзяржаўнай установы.

Натуральна, гэта выклікала рост чорнага валютнага рынку. Наўрад ці дэвальвацыя кардынальна выправіць сітуацыю. Аўтарытэтная агенцтва «Bloomberg» са спасылкай на групу «Goldman Sachs Group Inc» піша, што снежаньскай дэвальвацыі занадта мала, каб скараціць бюджэтны дэфіцыт. На думку эканамістаў, балівар застаецца занадта пераацэненым: напярэдадні «мяніль» прадавалі долар за 5 балівараў. Спецыялісты чакаюць, што бліжэйшым часам краіна папросіць новыя пазыкі ў шэрагу амерыканскіх банкаў.

Зразумела, адразу ж быў зафіксаваны рост коштаў на тавары і дэфіцыт валюты. Чавес ужо прыгразіў спекулянтам суровым пакараннем. Увогуле, за мінулы год тэмпы інфляцыі ў краіне былі вельмі адчувальнымі. Кошты на асноўныя прадукты харчавання выраслі амаль на 30 працэнтаў. Нават Цэнтральны банк прызнае, што Венесуэла — самая вялікая

ахвяра крызісу сярод вялікіх нацый Лацінскай Амерыкі.

На думку апазіцыі, апошняя падзея з'яўляецца знакавым у гісторыі рэжыму, які аказаўся не здольны пабудаваць эфектыўную эканамічную мадэль. Стан эканомікі адразу адбіўся на палітычных настроях. Толькі за адзін апошні месяц 2010 года ў краіне мелі месца некалькі гучных акцый сацыяльнага пратэсту. У дадатак на вуліцы выйшлі студэнты і выкладчыкі.

Пакуль ніякіх рэцэптаў для выправлення сітуацыі ва ўраду няма. 95 працэнтаў экспарту краіны складае нафта. Ёсць вялікія складанасці з прыцягненнем замежных інвестыцый. Пасля цэлай кампаніі па нацыяналізацыі прыватных прадпрыемстваў і ўвядзення згаданага вышэй цвёрдага кантролю за абменам валюты ў замежнага бізнэсу няма магчымасці рэпатрыяцыі прыбыткаў. У выніку замежныя кампаніі не праяўляюць жадання інвеставаць. Сітуацыю выпрацоўваюць толькі дамовы з Расіяй і Кітаем, аднак Пекін і Масква гатовыя ўкладваць грошы не ў індустрыю, а ў здабычу карысных выкапняў.

Сам лідар Баліварскай рэвалюцыі, між тым, мае намер і далей будаваць сацыялізм. Эканамічныя катаклізмы ён спісвае на наступствы прыроднай катастрофы — серыю трапічных навальніц, ахвярамі якой стаў аграрны сектар шэрагу правінцый і 130 тысяч чалавек, што сёння пазбаўлены даху над галавой. Менавіта для барацьбы з наступствамі той прыроднай стыхіі Чавес запрасіў ад парламенту на 18 месяцаў дадатковыя паўнамоцтвы. Ён атрымаў іх два тыдні таму.

Апазіцыя сцвярджае, што дадатковыя паўнамоцтвы патрэбныя Чавесу для падрыхтоўкі прызначаных на наступны год прэзідэнцкіх выбараў. Цяпер ужо, пасля дэфолту, складана прагназаваць іх вынік. Агульную ўвагу выклікалі нядаўнія словы аднаго з прыдворных генералаў пра тое, што «армія можа не прызнаць выбары, па выніках якіх Чавес прайграе». Міжнародная арганізацыя Саюз Амерыканскіх Дзяржаў адразу выступіла з крытыкай гэтай заявы. У сваю чаргу, Чавес даў таму вайскоўцу новы больш высокі чын.

▶ ЦІКАВА

ВЕНГЕРСКИ ФЕНОМЕН



Уступленне Венгрыі на пасаду старшыні Еўрапейскага Саюза праходзіла са скандалам. З-за прынятага напярэдадні супярэчлівага закона пра СМІ Еўрапарламент нават заклікаў увесці візавыя санкцыі супраць Будапешту. Нягледзячы на тое, што супярэчлівы закон у выніку адмянілі, СМІ шмат гаворыць пра венгерскі феномен і дэкаданс дэмакратыі ва Усходняй Еўропе. Сваімі думкамі на гэты конт з журналістам «НЧ» Алегам Новікавым падзяліўся будапешцкі палітолаг Міклаш Базач.

— *З-за моўных цяжасцяў Венгрыя па сутнасці з'яўляецца для нас белай плямай у Еўропе. Не хапае элементарнай інфармацыі пра мясцовыя палітычныя і культурныя працэсы. Пачнём з палітычнай сітуацыі.*

— З красавіка 2010 года ў Венгрыі пры ўладзе знаходзіцца правая кансерватыўная партыя Fidesz. Яна кантралюе дзве трэці месцаў у парламенце і, адпаведна, цалкам вызначае склад ураду. Палітычны курс, які праводзіць урад Орбана, можна характарызаваць як нацыянальна-папулісцкі. Адрозненне перамогі Віктар Орбан абвясціў пра ўсталяванне новага дзяржаўнага ладу — Нацыянальнага супрацоўніцтва. На адной з першых сесій новага парламенту была асуджана Трыанонская дамова 1920 года, па якой Венгрыя згубіла большую частку сваіх зямель. Адначасова ўсе этнічныя венгры — жыхары суседніх краін — аўтаматычна атрымалі венгерскае грамадзянства. Затое, на радысял простым людзям, былі нацыяналізаваныя прыватныя пенсійныя фонды і павышаны падаткі на замежных бізнесменаў.

— *Што значыць культурная палітыка ў эпоху нацыянальна-нага супрацоўніцтва?*

— У галіне культуры асабліва ўвага адводзіцца гістарычнай тэматыцы, прапагандзе духоўнасці і адзінству нацыі. У фаворы традыцыйная кансерватыўная культура. Так, напрыклад, авангардныя тэатры згубілі дзяржаўныя датацыі. Затое шмат грошай ідзе ў падтрымку музеяў, экспазіцыі якіх прысвечаныя гісторыі, напрыклад, паўстанню 1956-га. Адначасова ўзята пад больш пільны кантроль акадэмічнае жыццё. Увогуле, правы адміністрацыі ў культурных і адукацыйных установах паўсюль пашыраныя.

— *Ці закон пра СМІ кладзецца ў логіку эвалюцыйнага рэжыму?*

— Безумоўна. Быў зменены выбарчы закон, каб малым пар-

тыям было цяжэй трапляць у парламент. Унесены змены ў судовую сістэму, якая дазволіла сябрам уладнай партыі захапіць пракуратуру і суды на месцах. Адбылася рэформа службы бяспекі. Цяпер яна называецца Цэнтр па барацьбе з тэрарызмам, і яе ўзначальвае былы ахоўнік Орбана. Супраць былых кіраўнікоў з ліберальнай і сацыялістычнай партыяў распачаты крымінальныя справы за карупцыю. Адпаведна карэктывам у закон аб сацыяльнай абароне, права на льготы маюць толькі тыя, хто жыве па «прынятых стандартах». Такім чынам, пазбаўленымі дапамогі аказаліся этнічныя меншасці і бяздомныя. Сталі больш жорсткімі законы супраць малых злачыстваў.

— *У чым сутнасць прапанаванага закону пра СМІ?*

— Закон дазваляе ўраду фактычна праводзіць цензуру зместу публікацый за кошт сістэмы штрафаў. Парушальнікаў новага заканадаўства чакаюць цяжкія фінансавыя санкцыі, аж да 90 тысяч еўра. Іншымі словамі, выданні ўвесь час знаходзяцца пад пагрозай фінансавога краху. Адначасова ўлада атрымлівае права навязаць медыям сваю палітыку. Закон патрабуе ад СМІ таксама пад пагрозай штрафаў «асвятляць праблемы нацыянальнага значэння». Абмежаваныя правы журналісцкіх прафсаюзаў. Гэта вельмі важная тема для супрацоўнікаў грамадскіх СМІ, дзе зараз ідзе ратацыя: блізкія да ўлады людзі выкідаюць з працы журналістаў апазіцыйных поглядаў. Журналісты таксама павінны будаваць крыніцы інфармацыі.

— *Ці былі нейкія пратэсты супраць закону?*

— Так, аднак увогуле грамадскасць не шкадуе пра тое, што сыходзяць часы дэмакратыі. Адбылася дзіўная рэч. Адна з галоўных прычынаў прыняцця новага закона — барацьба за змяншэнне папулярнасці яшчэ больш правай і нацыяналістычнай партыі Jobbik. На практыцы гэта азначае захоп яе электарату праз рэалізацыю праграмных пастулатаў Jobbik. Таму ўсе дыскусіі наконт новага закона сталі сведчаннем гратэскай сітуацыі, калі крайнія правыя абаранялі свабоду слова. Акрамя таго, у іх былі свае прычыны для крытыкі праекту. Сваю прапаганду Jobbik вядзе праз інтэрнэт. Гэта галоўны канал агітацыі. Як правіла, лідары партыі маюць свае старонкі, размешчаныя на амерыканскіх сэрверах. На іх часта можна пачытаць не толькі нацыяналістычныя, а ўвогуле нацысцкія тэксты.

— *Адкуль у венграў аўтарытарнае мысленне?*

— Карані трэба шукаць у гісторыі папярэдняга стагоддзя. Так склалася, што грамадства было вельмі пасіўным. Венгры амаль усё стагоддзе жылі ў атмасферы страху перад уладай. Так было ў міжваенныя часы, калі ў нас

была дыктатура Хорці. З 1947-га пачалося кіраванне сталіністаў. Пасля паўстання 1956-га года зноў прыйшла дыктатура, хаця і больш мяккая. Аднак ад ментальнасці, якая паўстала праз пакаленні, цяжка пазбавіцца. Акрамя таго, рэжым Янаша Кадара прывучыў грамадства да думкі, што ўсе нашы праблемы будзе вырашаць дзяржава, а абывацелі павінны маўчаць. Іншымі словамі, Венгрыя — гэта краіна Усходняй Еўропы, на перыферыі капіталізму, дзе сапраўды ёсць грамадскі запыт на тып палітыкаў моцнай рукі. Нарэшце, так склалася, што частка супольнасці вырасла на тэме наступлігі па Вялікай Венгрыі, якой не стала ў 1920-м і ўжо ніколі не будзе. Орбан за кошт нацыяналістычнай рыторыкі прапанаваў нейкую кампенсацыю, своеасаблівую ўнутраную гармонію. Нарэшце, узгадаем фактар крызісу — у такія неспакойныя часы заўсёды хочацца якой-небудзь стабільнасці.

— *Цяжка зразумець учынкi Орбана, які сам быў дысідэнтам, праціўнікам камуністычнай сістэмы.*

— Орбан сапраўды браў удзел у антыкамуністычных маніфестацыях. Аднак зараз ён іншы палітык. Увогуле, у нас шмат палітыкаў маюць дзве пастаці. Адна — для Еўропы. Іншая — для Венгрыі. Акрамя таго, у прэм'ера свае адносіны з прэсай, якая галоўным чынам прадстаўляе ліберальную апазіцыю. За час сваёй палітычнай кар'еры Орбан двойчы прайграваў выбары і заўсёды казаў, што ва ўсім вінаватыя газетчыкі. Нарэшце, барацьба з прэсай цалкам пасуе кансерватыўнай традыцыі, якую ён прадстаўляе. Пасля паразы ў першай сусветнай вайне і падзелу Венгерскага каралеўства паміж краінамі Антанты, урад адмірала Хорці зрабіў адказным за катастрофу ліберальных журналістаў. Былі ўведзеныя абмежаванні для прэсы.

— *Якімі вы бачыце перспектывы развіцця сітуацыі ў краіне?*

— Пакуль пазіцыям Fidesz нічога не пагражае. Гэта паказалі восенскія мясцовыя выбары, на якіх партыя Орбана ўпершыню перамагла ў сталіцы. Галоўная прычына — татальная кампраметацыя папярэдняга пакалення палітыкаў. Карупцыя за час іх кіравання стала амаль сінонімам палітыкі. Шмат былых бургамістраў або дэпутатаў зараз сядзяць у турмах. Людзі хацелі хоць нейкай альтэрнатывы. Па сутнасці, ніякай нармальнай выбарчай кампаніі Fidesz у 2010 годзе не праводзіў. Партыя папросту стала сімвалам альтэрнатывы ўраду сацыялістаў. Выбаршчыкі галасавалі супраць апошніх васьмі гадоў іх улады, сінонімамі якой былі прыгожыя, а цяпер скампраметаваныя словы пра дэмакратыю і правы чалавека. Магчыма, патрэбны час, каб яны зноў набылі першапачатковы сэнс.

▶ ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

СІЛЬВІЯ БЕРНАДОТ

Нечакана высветлілася, што бацька каралевы Швецыі быў заўзятым нацыстам. Вальтэр Зомерлат, тата Сільвіі, не проста трапіў пад каток гісторыі, калі ўсе немцы так ці інакш былі вымушаны ўдзельнічаць у арганізацыйных структурах нацыянал-сацыялістаў. У 1943 годзе Вальтэр — нямецкі эмігрант у Бразіліі — прыйшоў у пасольства Германіі, каб запісацца ў партыю нацыстаў. Нядзіўна, што хутка яму перадалі завод у Гамбургу, які быў канфіскаваны ў яўрэйскіх уласнікаў. Падчас вайны завод працаваў на Мінабароны. Навіна пра нацысцкае мінулае таты каралевы выклікала гучны скандал. Тым больш, што караля Карла, калі ён быў прынцам, называлі ў народзе «прынц-нацы» з-за таго, што яго бацька Густаў нейкі час таксама лічыўся прыхільнікам нацыстаў. Сама каралева доўгі час казалася, што яе бацька ніколі не быў фанатычным прыхільнікам Гітлера. Аднак на мінулым тыдні на адным са шведскіх каналаў быў паказаны ліст Сільвіі, у якім яна прызнаецца, што яе бацька ўваходзіў у досыць вузкае кола лідараў гітлераўскай Германіі. Напрыклад, ведаў Адольфа Эйхмана — аднаго з арганізатараў Халакосту. Пакуль шведскі каралеўскі дом не пракаментавалі гэту інфармацыю.



ТУРСУНБЕК АКУН

Кіргізскі амбасадар (адказны за правы чалавека) нейкі час таму стварыў камісію па вывучэнню прычын беспарадкаў, якія адбыліся ў горадзе Ош у красавіку мінулага года. Тады, нагадаем, па гораду пракацілася хваля этнічных паграмаў — кіргізы атакавалі мясцовых узбекаў. Шмат хто лічыў, што за ўсім стаіць былы прэзідэнт Курманбек Бакіеў, які хацеў дэстабілізаваць сітуацыю ў краіне з мэтай вяртання да ўлады. І вось камісія амбасадарскага ўзбекскага прэзідэнта Карымава, і аўтаномія узбекаў у Ошы павінна была стаць плацдармам для наступу групы на Ташкент. Эксперты крытычна ўспрынялі высновы камісіі. На іх думку, хаця лозунгі надання ўзбекам асобнага прававога статусу і былі агучаныя падчас беспарадкаў, самі яны мелі хутчэй стыхійны характар. Прынамсі прэзідэнт Кіргізіі Роза Атумбаева лічыць, што за міжэтнічнымі сутычкамі стаяў клан Бакіева.



ГЕЗІНЭ ЛЕТЧ

Гезінэ — адзін з лідараў партыі Левых. Партыя, нагадаем, з'яўляецца сябрам альянсу былой фракцыі сацыял-дэмакратаў і былой партыі камуністаў ГДР. Прычым падчас аб'яднання былых камуністы ахвотна казалі, што камунізм — гэта злачынная мадэль. І вось пасля ўсяго гэтага на мінулым тыдні Гезінэ публічна кажа: «Мы можам знайсці шлях у камунізм». За тыя словы ўхапіліся правыя. Урадавая партыя хрысціянскіх дэмакратаў патрабавала ад Міністэрства аховы канстытуцыі ўзяць Левых пад асаблівы кантроль. Словы Гезінэ выклікалі вялікі рэзананс

у Германіі. Шмат хто пабачыў у іх няздольнасць былых камуністаў ГДР парваць з мінулым (тым больш, што фрау Летч абвінавачваюць у кантактах са Штазі (разведка ГДР)). Так, сацыял-дэмакраты заявілі, што не будуць уваходзіць з Левымі ў адзіны кабінет на федэральным узроўні. Іншыя кажуць, што Гезінэ зрабіла сапраўдны подзвіг — асмелілася казаць пра тое, што капіталізму існуе сацыяльная альтэрнатыва. Між тым, сама Гезінэ ў адным з інтэрв'ю прызналася, што Левыя — «левая сацыялістычная, а не камуністычная партыя». Цікавая пазіцыя прагрэсіўнай грамадскасці ў гэтым канфлікце: шматлікія праваабарончыя арганізацыі патрабуюць ад Левых у доказ таго, што яны не сталіністы, перастаць падтрымліваць рэжымы на Кубе, у Венесуэле і Беларусі.

▶ ПАЗДЗЯ

КАЛЯНДАРНЫ ГОД

ТВОРЧЫЯ ЖАНЧЫНЫ БЕЛАРУСІ ПРАД'ЯВІЛІ
ФОТАПРОПУСК У БЕЛАРУСКУЮ ЛІТАРАТУРУ

Марыя МАРТЫСЕВІЧ

Не так даўно Сяргей Балахонаў змясціў у сваім блогу аналіз фотаздымкаў пісьменнікаў з усяго свету. Ён даводзіў, што, пазіруючы перад камерай, літаратары прымаюць адны і тыя ж заштампаваныя паставы — «за працоўным сталом», «у задуменні», «з цыгарэтай...» Напрыканцы 2010 года прынамсі ў беларускай літаратуры поз паболела — выйшаў з друку «Сучасны беларускі календар». Праект выпушчаны рэкламнай агенцыяй «Іксіліт» лімітаваным накладам і змяшчае выявы 12 прыўкрасных дам, дзейнасць якіх так ці інакч звязаная з пісьменствам.

Месяцы праекту ўвасобілі стваральніцы масавай рускамоўнай літаратуры Тамара Лісіцкая, Дыяна Балька, Яўгенія Пастэрнак, Ганна Альхоўская, Наталія Батракова, Вольга Тарасевіч, Алена Ермаловіч, беларускамоўныя паэты Вольга Гапеева, Віка Тронас і Валярына Кустава, а таксама бард Вольга Акуліч і фронтмэн фрык-кабарэ «Серебряная свадьба» Святлана Бень.

Гэты календар — далёка не першая спроба ўцялесніць сучасную культуру Беларусі.

Даведка

У мінулыя гады пабачылі свет «вечныя» календары «Шчыры рок-н-рол» (творчае аб'яднанне «Осмо»), які змясціў пад адной вокладкай твары беларускіх рок-зорак — без макіяжу і фоташопу, і «Канец словаў», дзе фотаграф Андрэй Шчукін распрануў для часопіса «pARTisan» шэраг мужчын-літаратараў. У канцы 2010 года быў выпушчаны працяг апошняга з календароў — «Канец словаў: хатняя калекцыя» (чорна-белыя ню-паштоўкі пісьменнікаў у выкананні фотамастака Ігара Саўчанкі). Апроч таго, у сакавіку 2010 года ў галерэі Палаца Рэспублікі адбылася мультымедыя выстава «Горад жанчын», дзе было эканавана больш за 30 чорна-белых партрэтаў беларускіх жанчын рознага веку і розных творчых прафесій. Не варта забывацца і на відэапраект Віталія Рыжкова «Чорна-белыя вершы» — відэаролікі сучаснай паэзіі, якія штотыдзін змяшчаюцца на сайце www.budzma.org. Або, напрыклад, спорт: баскетбалісты жаночай зборнай Беларусі пазіравалі аголенымі для фірмовага календара Фабрыкі «Спартак» на год 2010.

Можна канстатаваць сваёасаблівы фота-відэа-бум у сферах, якім раней такога кшталту вы-



Нават у гламурным «Сучасным беларускім календары» Святлана Бень удалося захаваць свой знакаміты рэтра-шарм. Памятныя для яе дні чэрвеня — месяца, які яна прадстаўляе, хочацца пералічыць цалкам: «4 чэрвеня 1783 года: першая дэманстрацыя паветранага шару братоў Мангальф'е. 20 чэрвеня 1840 г. Самюэль Морзэ запатэнтаваў тэлеграф. 8 чэрвеня: Сусветны дзень акіянаў». Паводле <http://excellent.by>

хады ў масы былі неўласцівыя. Чым так вылучаецца на фоне падобных праектаў календар выдавецтва «Іксіліт», што пра яго гавораць найболей?

Эстэтыка цкавання

Найперш, «Сучасны... календар» — першы іміджавы праект беларускай культуры, які ўдала скарыстаў прынцыпы віруснага маркетынгу. Да яго выхаду выдаўцамі не было апублікавана ніводнага прэс-рэлізу. У гэтым проста не было патрэбы — інфармацыя пра меркаваны праект была даведзеная да масаў больш эфектыўным чынам. Здымкі пачаліся яшчэ ў верасні 2010 года, і амаль усе мадэлі апублікавалі ў інтэрнэт-дзённіках і сацыяльных сетках чарнавікі фотасесій. Асабліваю ўвагу прыцягнуў блог Тамары Лісіцкай, дзе жанчына змясціла здымкі сябе аголенай. Інтымныя месцы былі прыкрытыя плошавымі мядзведзікамі.

Падкрэслівалася, што кожная ўдзельніца праекту выбірае сабе антураж на свой густ. Журналісты не маглі за гэта не ўхапіцца. Прэса палічыла праект скандальным, а календар — эратычным.

Можна сцвярджаць, што пісьменніц, якія ўдзельнічалі ў календары, папрасілі падняць як мага болей шуму. І тыя ахвотна пагадзіліся. Карыстаючыся дадзеным Богам літаратурным талентам, многія з іх змясцілі ў сваіх блогах абрэзы на адрас Кісліцкай. Адна з літаратараў нават стварыла сабе дзённік у інтэрнэце спецыяльна для гэтай мэты.

Апошнія слова ў абарону календарнага гонару ад беларускай літаратурнай крытыкі сказала Дыяна Балька. Яна спарадзівала эстэтыку порнафільмаў, запісаўшы відэазапыт да беларускай нацыі. Літаратарка гаварыла пра свабоду творчасці, лежачы аголенай у поўнай пены ванне. Пасля гэтага слова «эратычны» са згадак пра жаночы календар некай незаўважна знікла...

Можна, канешне, меркаваць, што такі сумнеўны розгалас — не свядомая стратэгія, а памылка рэкламшчыкаў, але кансультант па піяры Андрэй Эзерын мяркуе, што такі вэрхал не мог быць выпадковым. Бо з гледзішча маркетынгу, «вірус — гэта ўсё тое, што імгненна распаўсюджаецца ў інтэрнэце. Відэа, фота, тэкст — няважна. Значэнне мае толькі вынік». Мяркуючы па тым, што пра фрывольна апраунуты пісьменніц спрачаліся з куды большай жарсцю, чым пра цалкам аголеных баскетбалістак, чорны піяр атрымаўся.

Этыка білінгвізму

Другой нагодай жарсна абмяркоўваць календарыстак стаў незразумелы выбар мадэляў. Апроч таго, праект зрабіў новы, нечаканы разрэз узаемаадносін руска-і беларускамоўнай культуры Беларусі.

Сучасную літаратуру агулам можна падзяліць на масавую і немасавую. Тым, хто сочыць за айтчынным літаратурным працэсам, вядома, што масавая літаратура па-беларуску — у стадыі зародку, і яе прадстаўляе вельмі вузкае кола аўтараў. Буяе некамерцыйная, у тэрмінах кіно — «аўтарская», «фестывальная», «артхаўзна» беларуская літаратура. Рускамоўных літаратараў такога плану ў Беларусі, наадварот, меншасць. Затое багата камерцыйных аўтараў, якія ствараюць масавае чытвю для расійскага рынку.

У самых першых навінах, да тыхчых праекту, гаварылася, што месяцы ўвасобяць самыя цікавыя сучасныя беларускія пісьменніцы. Але калі праект быў гатовы, выявілася, што большасць удзельніц — рускамоўныя і... нецікавыя. Канфуз: выявілася, Алена Ермаловіч піша... рэфераты на замову!!! Найбольш рэзка на гэта зрагаваў культуралаг Максім Жбанкоў: «Запрашаць беларускамоўных пісьменніц на пустыя месцы толькі таму, што не хапіла тых, хто піша па-руску? І сумна, і смешна».

Асабліва цынічна ў гэтым святле выглядае тое, што стваральнікі прысвяцілі «Календар» году роднай мовы.

Яны яўна чыталі творы сваіх мадэляў, бо ў календары прыкладаў жаночай творчасці не надрукавалі. Інакш стаў бы відавочным кантраст паміж удзельніцамі. Затое дзяўчаты — кожная на «сваім» месяцы падпісалі знакавыя для сябе дні. Розніцу відаць нават тут. Вольга Гапеева: «19 жніўня. У 1936 годзе расстралялі Ф. Гарсію Лорку». Яўгенія Пастэрнак: «30 октября. День автомобилизма. Мужчина, помни! Женщина такой же водитель, как и ты! Только красивый».

Сяброўства паміж двума лагерамі не атрымалася, відаць, яшчэ і таму, што Гапеева, Тронас і Кустава Кісліцкай не цкавалі.

Такім чынам, з самага пачатку «Сучасны беларускі календар» быў расцэнены беларускай крытыкай як імкненне масавай літаратуры да іміджу элітарнай, а рускамоўнай — да статусу беларускай. Аказваецца, лічынца беларускім літаратарам — гэта прэстыжна. Хача масавым пісьменніцам варта было б ведаць, што ад згадкі пра «белліт» масы бягуць, як ад чумы.

І яшчэ адну віну інкрымінавалі рускамоўным паненкам з календара апаненты ў інтэрнэце. Дзень урачыстай прэс-канферэнцыі з нагоды выхаду тыя прызначылі на 23 снежня — калі Мінск быў фактычна ахоплены жалобай не адкрытай рэакцыі, то хача б маўклівай салідарнасці з пацяпельмі. Неразуменне грамадзянскай місіі літаратуры выявілася яшчэ адной прыкметай масліту.

Ідэалогія фоташопу

І, нарэшце, апошнім важным прадметам спрэчак стаў візуальны шэраг праекту. Як выславіўся наведнік кнігарні «Ў», гартаючы «Календар»: «Не бывае непрывожых жанчын — бывае мала грыму».

Жанчыны на старонках календара не маюць узросту. І 20-ці, і 40-гадовым сёстрам-месяцам — усярэднены трыццацік. У агенцыі «Іксіліт» хваляцца тым, што дазволілі літаратаркам абраць свае вобразы самім. У выніку — хто на што вучыўся — дамы прынеслі ўласныя апранахі, і біжутэрыя, і ў 75% з іх яны апынуліся аднаціпнымі: атлас, блёскі, стразы, перліны... Макіяж накладзены цудоўна, сукенкі сідзяць выдатна... А санс?

Максім Жбанкоў сцвярджае, што ў справе візуалізацыі беларускай літаратуры «Сучасны беларускі календар» — «крок назад»: «Ён грае банальнымі кодамі і ўзнаўляе прадказальныя вобразы. Гюльчатай, пакажы плечыка! Зацёртая да дзірак замануха для натоўпу, які звычайна прымае любое стварэнне ў спадніцы (або без) як аб'ект эратычнага спажавання».

Мастацтвазнаўца Ганна Родзіна лічыць «атласныя паненка» пошлымі: «Я апантаная стэрэатыпам, што творчы чалавек не можа асацыявацца з безгустоўнасцю, што на публіцы ён больш, чым «дзецібускі-роды-дабрабыт». Я думала, мяне пазнаёмляць з сучаснымі, а мяне пазнаёмлілі з філіялам жаночага інтэрнэт-форуму».

Адзінае супярэчнае: календар радуе выдатнай паліграфіяй друкарні «Поліпрынт». З упэўненасцю можна сказаць: на ТАКОЙ паперы літаратарак у Беларусі яшчэ не друкавалі.

▶ ДОКУМЕНТАЛІСТЫКА

УЦЁКІ АД ІДЭАЛОГІІ

Алесь ЛАПО

Беларускае дакументальнае кіно нечакана выбухнула некалькімі ўдалымі карцінамі Віктара Асюка і Галіны Адамовіч — фільмы атрымалі перамогі на дзясятку прэстыжных кінафестывалях. Аднак за апошнія некалькі гадоў беларускае кіно вярнулася ў звыклы для сябе стан знешняй ізаляцыі. Прагляд лепшых беларускіх стужак мінулага кінагода падараваў надзею на выхад з крызіснага стану за недзяржаўны кошт.

Кіно наўпрост

Пачнём з дэбюту года — стужкі «Днюка» Андрэя Куцілы і Аляксандра Налівайкі. Вясковая гісторыя з жыцця палескай глыбіні: тут як спрадэку гоняць на золку кароў на пашу, цяпер — па заасфальтаваных дарогах; карыстаюцца гаворкай далёкіх продкаў, што выклікае патрэбу нават у беларускіх цітрах; старыя наракаюць на нерадзівасць моладзі і даглядаюць сваіх стогадовых матуль; вечарамі бабулі працуюць за калаўротам і кроснамі, а мужыкі тут ніколі не бываюць цвярозымі. У цэнтры стужкі — супрацьпастаўленне гаспадарлівай спрытнай бабулі і яе мужа, які баіцца, што як кіне піць, то і памрэ адразу. Старыя ўжо паўстагоддзя як разам, і ўвесь гэты час між імі — марная вайна з гарэлкай.

Фільм увабраў у сабе разважлівасць і мастацкасць стужак Віктара Асюка, лёгкі і іранічны стыль Галіны Адамовіч. Навідавоку, хоць і запозненае, фармаванне школы беларускага дакументальнага кіно з характэрнымі асаблівасцямі: мінімалізацыяй кінематаграфічных сродкаў, увагай да беларускай аўтэнтычнай культуры і праблем сучаснасці, метафарычнасцю і вобразнасцю. У такіх фільмах не сустранеш закадравага аўтарскага тэксту і наватарскага мантажу — усё гарманічнае і сапраўднае, як у жыцці. Гэта кіно наўпрост, максімальна набліжанае да рэальнасці.

Менавіта такое кіно: аддаленае ад тэлефармату, са сваім нацыянальным падтэкстам, — можа быць цікава звонку. «Днюка» стала першай беларускай стужкай, якая была прадстаўлена ў конкурсе студэнцкіх фільмаў на вядучым фестывалю дакументальнага кіно ў Амстэрдам. І хоць фільм не атрымаў там узнагарод, аднак для беларускага кіно, у якім даўно не з'яўлялася новых імёнаў, — гэта сапраўдны прарыў.

Эксперыменты з партрэтамі

Напрыканцы года адбыліся прэм'ерныя паказы кінастужак «Андрэй» Віктара Асюка



Андрэй Куціла з узнагародай «Залаты Жабрак для найлепшага рэгіянальнага тэлеканалу» XVI міжнароднага фестывалю рэгіянальных тэлевізіяў

і «Манашка» Галіны Адамовіч. Фільмамі-партрэтамі матры беларускай кінадакументалістыкі скарысталіся для стылістычных эксперыментаў.

«Андрэй» — фільм па ўсіх якасцях для Віктара Асюка нехарактэрны. Аўтар-мінімаліст не любіць выкарыстоўваць у кіно ані фотаздымку, ані твораў мастацтва, ані музыку ці закадравы тэкст — у гэтым фільме ўсё гэта ёсць. Герой стужкі, мінскі мастак-пустэльнік Андрэй Бялоў, сэнс уласнага жыцця бачыць у творчасці, аднак не знаходзіць асэнсаванасці штодзённым клопатам у сутарэнных майстэрні; для творцы-атэіста жывапіс і ёсць жыццё, астатняе — марнасць. Асюк скарыстоўвае цытаты з Таркоўскага і музыку Баха дзеля пераканальнага адказу: «Творчасць — гэта і ёсць малітва да Бога». Эксперыментальны фільм не прэтэндуе на фестывальны трыўмф, аднак сярод іншых беларускіх вылучаецца мастацкасцю і глыбінёй.

Галіна Адамовіч не адмаўляе тэлевізійнасці ў неігравым кіно і ў сваім апошнім фільме «Манашка» напоўніцу карыстаецца вопытам працы ў візуальных медыях. Рытмічны і апавадальны фільм пра хормайстра Ірыну Дзянісаву, якая, паставіўшы на ногі дзяцей, вырашылася на манаскі пострыг. Гэту гісторыю Г. Адамовіч пачала здымаць у 2003 годзе для тэлепрадачы «Лёс чалавека»; крышку раней, напачатку 1990-х, дакументальнае кіно пра сям'ю музыкаў рабіў М. Жданоўскі. Усе гэтыя матэрыялы Галіна выкарыстоўвае — атрымліваецца ледзьве не сямейная эпопея даўжынёй у чвэрць стагоддзя. Шчаслівая шматдзетная сям'я таленавітых музыкаў, цяжкая хвароба сына і яго выратаванне малітвай, ад'езд, ледзьве не ўцёкі былога мужа ў Пецябург, клопаты маці-адзіночкі пра сыноў і дачку, сыход у манастыр. Драматычная гісторыя, напоўненая харавымі спевамі гадаванцаў І. Дзянісавай, пралівае святло на манаскае жыццё, поўнае творчасці і духоўнага разнявольвання.

Скажоная рэчаіснасць

Яшчэ пяць гадоў таму цяжка было ўявіць сабе, што студыя



«Днюка»

«Летапіс» «Беларусьфільма» страціць манаполію на дакументальнае кіно ў краіне. Сёння гэта не аспрэчваецца. На апошнім «Лістападзе» ў конкурсе дакументальнага кіно толькі адзін з чатырох беларускіх фільмаў

быў зроблены на дзяржаўнай кінастудыі. Здаецца, што ўсё больш-менш варта са створанага за апошнія некалькі год: «Ва ўсе дні» М. Жданоўскага ці той жа «Андрэй» — створана насуперак кінастудыі.

▶ СПАДЧЫНА

ВЯРТАННЕ ПАМЯЦІ

Язэп ПАЛУБЯТКА

Рэшткі былога кляштара картузаў у Бярозе — помнік архітэктуры XVII стагоддзя, якому нададзены статус гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь з прысваеннем катэгорыі каштоўнасці «2».

Кляштарны ансамбль мог бы стаць візітоўкай не толькі невялічкага раённага цэнтра, але ж і адным з прываблівых турыстычных аб'ектаў вобласці, разам з Косаўскім і Ружанскім палацамі. Мог бы, калі б удалося аднавіць хай не ўвесь ансамбль, а хаця б тыя рэшткі. Узрост унікальнага аб'екта спадчыны і тыя выпрабаванні, якія выпалі на яго лёс, не дазваляюць далей марудзіць. Патрэбна дзейнічаць, і дзейнічаць хутка.

Пачатак ёсць. У 2006–2007 гадах выканана праектная дакументацыя на рэстаўрацыю ўязной брамы кляштара. Аднак рэстаўрацыйныя работы пачаліся толькі ў 2009-м — узніклі цяжкія і папулярныя падрачкі. За 2009–2010 гады выкананы работы па ўмацаванні і гідраізаляцыі фундаменту, расчыстка цаглянай кладкі сцен сярэдняй трываласці, апрацоўка ўцалелых сцен спецыяльнымі сродкамі з мэтай прадухілення іх далейшага разбурэння, аднаўленне сцен з выкарыстаннем цэглы, вырабленай па спецыяльнай тэхналогіі і па складу і якасцям прыбліжанага арыгінальнага матэрыялу кляштарнага комплексу. На чарзе — узвядзенне страчаных зводаў брамы і паддашкавага перакрыцця.

Не так даўно з'явілася надзея, што сітуацыя вакол рэстаўрацыі рэшткаў кляштара картузіянаў зменіцца ў станоўчы бок. Унікальны аб'ект спадчыны

Вышэйузгаданая «Днюка» з'явілася дзякуючы «Белсату». Неігравае кіно незалежнага тэлеканала часта адзначаецца на міжнародных кінафорумах; для «Белсату» стала пастаяннай практыка запрашаць прафесіяналаў з кінастудыі: тут здымалі фільмы В. Асюк і Ю. Гарулёў. Насуперак беларускім рэаліям, тут адсутнічае самаўпраўства мастацкіх саветаў, перад аўтарамі не вісіць негалосная забарона вострых тэмаў.

На «Беларусьфільме» дагэтуль упэўнены, што кінаэкран не павінен адрознівацца ад тэлекарцінкі — не важна, што тая скажае жыццё. Кіно вяртаецца ў сталінскі час, калі звыклай характарыстыкай для яго была бесканфліктнасць. Каб пазбегнуць вострых вуглоў, рэжысёры кінастудыі займаюцца тэлевізійнымі абавязкамі: здымаюць гістарычнае і біяграфічнае кіно. Адсюль другая хвароба студыі «Летапіс» — тэлевізійны фармат. Большасць рэжысёраў кінастудыі працуюць на тэрыторыі тэлебачання ў вышэйзгаданых жанрах.

На фоне літаргчнага сну дзяржаўнага кіно, фільмы ўчорашніх аматараў, зробленыя на праваслаўнай відэастудыі пры Свята-Елісавецкім манастыры выглядаюць сапраўднымі жывымі. Сярод іх нестандартна змантажаваныя фільмы «Лямпа не гасне» М. Міхальцова і «Галоўная роля» В. Любецкага прысвечаны надзённым пытанням нарказалежнасці і СНІДу і выратавання праз боскае ўмяшальніцтва. Нават такое нехайнае, дзікаватае па форме кіно болей запатрабавальнае ў фестывальным свеце.

Неігравае кіно перакочыла ў новы для сябе час — час, у які, каб быць айчынным кінадакументалістам, не абавязковы працаваць на «Беларусьфільме» і здымаць беларускую вёску. Наадварот, каб захаваць мастацкую і ідэалагічную незалежнасць, беларускія аўтары вымушаны шукаць недзяржаўныя рэсурсы і альтэрнатыўныя сюжэты.

Бярозаўскага раёна разам яшчэ з 33-ма аб'ектамі на тэрыторыі краіны ўключаны ў Дзяржаўную праграму «Культура Беларусі» на 2011–2015 гады. Фінансаванне ў рамках гэтай праграмы прадугледжвае прыцягненне сродкаў рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў, а таксама іншых крыніц, не забароненых заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Хоцца спадзявацца, што здолеюць завяршыць рэстаўрацыю брамы і правесці кансервацыю будынка шпіталю, выканаць кансервацыю званіцы, вуглавых вежаў, а таксама левага і правага флігеляў, прылягаючых да брамы.

Магчыма, праз дзясяткі гадоў мы зможам не толькі раскажаць нашым нашчадкам пра гісторыю стварэння і існавання выдатнага помніка архітэктуры, пра славу тага Казіміра Льва Сапегу, які выступіў ініцыятарам і фундатарам будаўніцтва кляштара ў мястэчку Бяроза, але і паказаць захаваныя і адноўленыя фрагменты былога прыстанку манахаў ордэна картузіянаў.

▶ РЭЦЭНЗІЯ

БЕЛАРУСКАЯ МАФІЯ ПАЛЮЕ
ЗА ГАЛІВУДСКІМІ ЗОРКАМІ

Андрэй КРЫНІЦЫН

У цудоўнай Венецыі беларуская мафія пераследуе Джоні Дэпа і Анджаліну Джолі. Вынікі для мафіі будуць несучаснымі.

Карціна Фларыяна фон Данэр-смарка «Турыст» — паўтор французскай стужкі Жэрома Саля «Няўлоўны». Як і ў арыгінале, прыгажуня, закаханая ў махінатара, спакушае выпадковага чалавека, каб навесці гангстэраў і паліцыю на фальшывы след.

Але ў стужкі Данэр-смарка свае адметнасці. Нямецкі рэжысёр праславіўся суворым фільмам пра Штазі «Жыццё іншых». У «Турысце» Данэр-смарк з радасцю гуляецца ў таямніцы, сакрэтныя аперацыі і згубныя пасткі, якія выглядаюць зусім не змрочна (у

Злучаных Штатах гэты трылер увагуле ўспрымаюць як камедыю).

Другая зачэпка фільма — дуэт славных галівудскіх актэраў. Джоні Дэп і Анджаліна Джолі сустрэліся на здымачнай пляцоўцы ўпершыню. Прыгажуня Анджаліна добра адчувае сябе на венецыянскіх вулачках, а Джоні Дэп з ахайнай дасціпнасцю грае правінцыйнага матэматыка, які трапіў у прыгоды.

Але для беларускай публікі асаблівая нечаканка — беларуская гутарка гангстэраў. Шафпадобныя злыдні гавораць па-беларуску без усялякага акцэнта. Магчыма, так яно ад пачатку і сталася ў Галівудзе. А магчыма, гэта падарунак расійскіх братоў, якія пераагучылі стужку.

У любым выпадку, амерыканскі фільм з французскага арыгіналу — адзіны выпадак, калі можна пачуць беларускую гаворку на кінаэкране.

▶ АГЛЯД

ПА МУЗЕЯХ!

Аляксей ХАДЫКА

У другой палове студзеня варта наведаць некаторыя, на мой погляд, даволі цікавыя выставы.

Агледзець экспазіцыю «Узбагачаючыся адзін ад другога» заапрашуе Музей сучаснага мастацтва. Гэта групавы паказ творчых набыткаў сучасных беларускіх скульптараў: вучняў і калег прафесара Беларускай акадэміі мастацтваў Анатоля Арцімовіча, прадстаўнікоў некалькіх пакаленняў. Дарэчы, у гэтым годзе мэтру споўнілася 70 гадоў. Адначасова гэта і дэбют юбіляра як скульптара-станкавіста. Выставу дапаўняе фотагалерэя — творы Арцімовіча, якія фізічна не могуць змясціцца ў невялікай залі, летапіс яго жыцця.

У адным з залаў Палаца мастацтваў стартуваў праект «Нам засталася спадчына...». Мастацкая выстава аб'ядноўвае жывапісныя і графічныя працы, якія былі створаны па матэрыялах пленэраў 2010 года, прысвечаных памяці беларускіх мастакоў XIX стагоддзя: Івану Хруцкаму, Яну Дамелю, Яну Лапацінскаму. На выставе разам з творами сталых мастакоў прадстаўлены работы творцаў маладога пакаленняў. Сярод аўтараў Васіль Касцючэ-

ка, Сяргей Пісарэнка, Уладзімір Рынкевіч, Алег Скавародка, Мікалай Таранда ды іншыя.

Іван Хруцкі, Ян Дамель — вядомыя і значныя імёны ў гісторыі беларускага мастацтва, але такое імя, як Ян Лапацінскі (1747–1810), пакуль што гучыць у больш вузкім асяродку мастацтвазнаўцаў.

Ён быў асобай вядомай і паважанай сярод літвінскай шляхты: займаў высокія адміністрацыйныя пасады. Да таго ж меў натуру мастацкую: займаўся гравіраваннем, малюнкам, дробнай скульптурай, быў мецэнатам мастацтва і калекцыянерам. У беларуска-польскай культурнай гісторыі ён адзначаўся перш за ўсё сваімі гравюрамі па медзі. Апошні перыяд жыцця Я. Лапацінскі правёў у сваім маёнтку ў Шаркаўшчыне, дзе і быў пахаваны.

А 14 студзеня Галерэя сучаснага мастацтва «Ў» у праекце «ДА. О» прадставіла персанальную экспазіцыю Жаны Капусніковай.

Выстава будзе нечаканасцю нават для саміх партрэтаваных. Па-першае, таму што яны не падазраюць, што будуць намалюваны на прадстаўленых палотнах, а па-другое, таму што пры гэтым яны будуць у пэўным сэнсе суаўтарами ўласных партрэтаў.

Нарэшце, варта наведаць выставу да 70-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна, якая 12 студзеня распачалася ў Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры. Прадстаўлена выстава ўнікальных экспанатаў з фондаў музея: нотныя рукапісы У. Мулявіна, фотаздымкі, канцэртныя строі «Песняроў».

ПАВАЖАНЫЯ ЧЫТАЧЫ!

У №1 (224) ад 5 студзеня ў артыкуле аляксея Хадыкі «Свой погляд» была дапушчана памылка. Квіток на капуснік у рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі 21 студзеня каштуе 30 тысяч.

▶ ПРАЕКТ

НАРОДНЫ
«ВЕРШ НА СВАБОДУ»

Ева ВАЙТОЎСКАЯ

У 2001 годзе ў эфіры «Радые Свабода» гучаў нашумелы праект «Верш на свабоду». Беларускія паэты выслалі сваё разуменне Свабоды — базавай каштоўнасці чалавека, уключанага ў грамадзянскую супольнасць. Вынікам стала аднайменная кніга, якая сабрала ўсе тэксты, што прагучалі па радыё. Больш за чвэрць з іх належалі вядомым замежным паэтам і фігуравалі ў «Вершы на Свабоду» ў беларускіх перакладах.

Прайшло дзесяць год, за якія ў краіне мала чаго змянілася. На патрэбы часу праект пад назвай «Верш на Свабоду» стартуе зноў.

«Кіраўніцтва вырашыла, што «Верш-2011» будзе народным», — кажа Валянціна Аксак, рэдактарка праграмы. Гэта значыць, што найперш да разгляду будуць прымацца вершаваныя спробы прастых слухачоў радыё — хоць «для ўзору і планкі» прагучаць і творы вядомых беларускіх літаратараў.

Сімвалічны пачатак новай хвалі праекту прагучаў 3 студзеня, калі Андрэй Хадановіч выканаў у эфіры «Радые Свабода» свой пераклад песні барда Яцэка Качмарскага «Мурь» — хіта польскай «Салідарнасці». А першы — не менш сімвалічны — верш прагучаў 10 студзеня. Яго аўтарка — 19-гадовая паэтка Святаяна, была ўдзельніцай праграмы «Верш на Свабоду» ўжо ў 2001 годзе. Тады дзяўчыны — наймаладзейшай з усіх аўтараў — было дзевяць год.

Па словах спадарыні Аксак, выхад перадачы быў крыху адтэрмінаваны праз сумны падзеі 19 снежня 2010 года і ўсяго таго, што адбылося пасля. Але, з іншага боку, менавіта гэты падзеі выклікалі шквал водгукў — у тым ліку і ў вершаванай форме:

▶ ЛІСТ У НУМАР

ДЗЯКУЙ ВАМ,
ЛЮДЗІ!

Добры дзень! Гэта Вольга Дубінка, маці Базанава Эдуарда. Вы друкавалі нашу абвестку пра збор сродкаў на лячэнне нашага сына.



МУРЫ

Яцэк КАЧМАРСКИ

*Ён быў натхнёны і малады,
Іх незлічона было.
Ён на плошчы вёў гарады
З песняй, што блізка святло.
І запальвалі свечкі яму,
Пльўу па-над плошчаю дым.
Ён спяваў: зруйнем турму!
Яны спявалі за ім:*

*Разбуры турмы муры!
Прагнеш свабоды — то бяры!
Мур хутка рухне, рухне, рухне —
І пахавае свет стары!*

*Ведалі словы на памяць — і спеў
Неслі па вуліцах так,
Што кроў кіпела і гнеў кіпеў,
І сэрцы стукалі ў такт.
Білі ў сто тысяч далонаяў —
і рытм*

*Ворагаў біў напавал.
Ішлі на мур ва ўсім свеце
старым...
А ён усё граў і спяваў.*

*Разбуры турмы муры!
Прагнеш свабоды — то бяры!
Мур хутка рухне, рухне, рухне —
І пахавае свет стары!*

*Так паўстаў іматтысячны рух,
Воінаў цэлая раць,
Можна помнікі зносіць і брук
На камяні разбіраць.
Кожны адчуў — прыйшоў яго час
Сілы аддаць барацьбе:
Хто не з намі — той супраць нас!..*

Спявак быў сам па сабе.

*Глядзеў, як шчыльныя рады
З ягонай песняю ідуць,
А песня глухне, глухне, глухне...
А мурь растуць, растуць...*

**Пераклад з польскай
Андрэй Хадановіч**

«Матэрыялу ўжо вельмі шмат. Праект яшчэ не стартуваў, а нам ужо даслалі больш за 100 вершаў. Пакуль усё дасланае змяшчаем у форме каментароў на профілі праграмы «Верш на Свабоду» на сайце www.svaboda.org.

Вы таксама можаце далучыцца. «Радые Свабода» звяртаецца да слухачоў: «Што такое свабода для вас, для вашых блізкіх, для Беларусі сёння? Напішыце свой верш «на свабоду»! З такой

просьбай мы звярталіся да вас 10 гадоў таму. Цяпер паўтараем ізноў — прышліце нам свой верш на свабоду».

Свае творы можна даслаць па інтэрце: email: versh2011@gmail.com, звычайнай поштай: Мінск, 220005 п/с 111, а таксама прадэктаваць па тэлефоне +375 17 266 39 52.

Праект «Верш на свабоду» будзе доўжыцца ўвесь 2011 год.

Гэтым разам вельмі хочацца праз вашу газету падзяліцца нашай радасцю. Дзякуючы вашай дапамозе, мы здолелі сабраць неабходную суму, і з 7 па 16 снежня адбылася наша чарговая з сынама паездка ў Філадэльфію ў Інстытут Глена Домана на абследаванне і карэктарую лячэння. Высветлілася, што мы дасягнулі выдатных вынікаў: узровень развіцця Эдзіка адпавядае 8-мі месяцам, а ў красавіку было толькі 4. Ёсць зрухі па зроку, разуменню, моўнаму развіццю. Натхнёныя гэтымі вынікамі, па вяртанні мы пачынаем займацца па новай, яшчэ больш інтэнсіўнай праграме. Аднак без дапамогі добрых неабякавых людзей у нашага сына ніколі б не было такога ўнікальнага шанца лячыцца ў адзіным месцы ў свеце, дзе ўмеюць здзяйсняць цуды з дзецьмі, хворымі ДЦП! Дзякуй вам вялікі, нізкі паклон і сардэчныя віншаванні з Новым годам і Раствам!

З павагаю, Вольга, Павел і маленькі Эдуард

Новы Час

Агульнапалітычная
штотыднёвая газета
Выдаецца з сакавіка 2002 г.

Галоўны рэдактар
Кароль Аляксей Сцяпанавіч

Зарэгістравана Міністэрствам інфармацыі РБ. Пасведчанне
аб дзяржаўнай рэгістрацыі № 206 ад 20 ліпеня 2009.

ЗАСНАВАЛЬНІК: Мінская гарадская арганізацыя
ГА ТБМ імя Ф.Скарыны. Адрас: 220005, г. Мінск, вул.
Румянцава, 13. Тэл.: 284–85–11.

ВЫДАВЕЦ: Прыватнае выдавецкае унітарнае прадпры-
емства «Час навінаў». Пасведчанне №64 ад 12.01.2007 г.

АДРАС РЕДАКЦЫІ І ВЫДАЎЦА:

220113, г. Мінск, вул. Мележа, 1–1234.
Тэл.: +375 29 651 21 12, +375 17 268 52 81.
novychas@gmail.com; www.novychas.org

НАДРУКАВАНА ў друкарні УП «Плутас-Маркет».
г. Мінск, вул. Халмагорская, 59 А.

Замова № 39

Падпісана да друку 14.01.2011. 8.00.

Наклад 6000 асобнікаў. Кошт свабодны.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы
пазіцыі аўтараў.

Пры выкарыстанні матэрыялаў газеты спасылка на «Новы Час»
абавязковая.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе мастацкія творы.
Чытацкая пошта публікуецца паводле рэдакцыйных меркаванняў.